Влада — Радам!

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 10 ◆ Середа, 16 січня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

Поясненням того, що інтерес до Договору між Україною й Росією не згасає, здається, можна вважати таку думку Б. Єльцина: «Кредит довір'я до Росії й до України з боку інших держав дуже високий, бо, як кажуть банкіри, вони мають дуже великий заставний фонд. Впевнений, що й Україну, й Росію визнають суверенними й будуть з ними мати справу і Сполучені Штати, і Японія, і, тим більше, Європа...»

Договір між Україною й Росією та виступ Б. Єльцина в українському парламенті читайте на 2, 3, 7-й сторінках.

ПЕРШИМ Прем'єр-міністром в історії СРСР став В. С. Павлов, який раніше працював міністром фінансів. Його затверджено на сесії Верховної Ради СРСР. Парламент також дав згоду на затвердження перших заступників Прем'єр-міністра СРСР.

ГУЛАГ у сорокові та п'ятдесяті заговорив українською... Соціальним вибухом розірвало Україну, розметало по одній шостій і перш за все по ведмежих кутах, куди поліський чи степовий Макар телят не ганяв. Тікали люди самі, гнали їх перевиховувати безглуздою, нікому не потрібною працею — воістину сізіфовою, нескінченною, безрезультатною. Одне із свідчень сатанинського шабашу сорокових — табори за Полярним колом.

Фоторепортаж «Українські домовини — за Полярним колом» дивіться на 9-й сторінці.

«І в цю мить підійшли, наче виникли із зимових сутінок, люди в цивільному...»

(Документальний детектив про банкірів-хабарників з Дніпропетровська читайте на 12—13-й сторінках).

НАСТУПОМ на демократію назвав події в Литві Голова Верховної Ради РРФСР Б. М. Єльцин на прес-конференції, яка відбулась 14 січня у Москві.

Відповідаючи на запитання про захист суверенітету РРФСР, Голова Верховної Ради Російської Федерації сказав, що для цього необхідні три умови: бути пильним повсякчас, створити Комітет Безпеки Росії і російську армію, без якої, на його думку, інтереси росіян можуть бути ущемлені.

ДОГОВІР

МІЖ УКРАЇНСЬКОЮ РАДЯНСЬКОЮ СОЦІАЛІСТИЧНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ РАДЯНСЬКОЮ ФЕДЕРАТИВНОЮ СОЦІАЛІСТИЧНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ

Українська Радянська Соціалістична Республіка та Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка, які надалі іменуються Високі Договірні Сторони,

виходячи з Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року і Декларації про державний суверенітет Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки від 12 червня 1990 року,

прагнучи побудувати демократичні правові держави України та Росії,

маючи намір розвивати свої міждержавні відносини на основі принципів суверенної рівності, невтручання у внутрішні справи, відмови від застосування сили або економічних методів тиску, врегулювання спірних проблем погоджувальними засобами, а також інших загальновизнаних принципів і норм міжнародного права,

вважаючи, що подальший розвиток і зміцнення відносин дружби, добросусідства та взаємовигідного співробітництва між ними відповідають корінним національним інтересам народів обох держав і служать справі миру і безпеки,

керуючись прагненням розвивати співдружність суверенних держав,

підтверджуючи свою відданість цілям і принципам Статуту Організації Об'єднаних Націй, хельсінкського Заключного акта й інших документів Наради з безпеки та співробітництва в Європі,

зобов'язуючись дотримувати загальновизнаних міжнародних норм про права людини і народів,

домовились про таке:

СТАТТЯ 1

Високі Договірні Сторони визнають одна одну суверенними державами і зобов'язуються утримуватись від дій, що можуть завдати шкоди державному суверенітету іншої Сторони.

СТАТТЯ 2

Високі Договірні Сторони гарантують своїм громадянам незалежно від їх національності або інших відмінностей рівні права і свободи.

Високі Договірні Сторони гарантують громадянам СРСР, які проживають на територіях Української Радянської Соціалістичної Республіки та Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, після прийняття Сторонами законів про громадянство право зберегти громадянство тієї сторони, на території якої вони проживають.

Питання набуття громадянства однієї із Сторін особами, які проживають на території іншої Сторони, будуть урегульовані відповідною угодою з урахуванням законодавства Сторін про громадянство.

СТАТТЯ 3

Кожна з Високих Договірних Сторін гарантує громадянам іншої Сторони, а також особам без громадянства, які проживають на її території, незалежно від їхньої національної належності або інших відмінностей громадянські, політичні, соціальні, економічні та культурні права і свободи відповідно до загальновизнаних міжнародних норм про права людини.

Кожна з Високих Договірних Сторін захищає права своїх громадян, які проживають на території іншої Сторони, подає їм всебічну допомогу й підтримку відповідно до загальновизнаних норм міжнародного права.

СТАТТЯ 4

Високі Договірні Сторони, бажаючи сприяти вираженню, збереженню і розвиткові етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності національних меншостей, що населяють їхні території, та усталених унікальних етнокультурних регіонів, беруть їх під свій захист.

СТАТТЯ 5

Високі Договірні Сторони розвиватимуть рівноправне і взаємовигідне співробітництво своїх народів і держав у галузі політики, економіки, культури, охорони здоров'я, екології, науки, техніки, торгівлі, у гуманітарній та інших галузях, сприятимуть широкому інформаційному обміну, сумлінно й неухильно дотримуватимуть взаємних зобов'язань.

Сторони вважають за необхідне укласти відповідні угоди про співробітництво.

СТАТТЯ 6

Високі Договірні Сторони визнають і поважають територіальну цілісність Української Радянської Соціалістичної Республіки та Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки в нині існуючих у межах СРСР кордонах.

СТАТТЯ 7

Високі Договірні Сторони визнають необхідність системи колективної безпеки, включаючи співробітництво обох держав у галузі оборони і безпеки з урахуванням прагнення обох Сторін до подальшого зміцнення миру.

СТАТТЯ 8

Високі Договірні Сторони визнають, що до сфери їхньої спільної діяльності, яка реалізується на рівноправній основі через спільні координуючі інститути Сторін, належать:

— взаємодія у зовнішній політиці;

— співробітництво у формуванні і розвитку спільного економічного простору, загальноєвропейського та євразійського ринків, у галузі митної політики;

— управління системами транспорту і зв'язку, включаючи супутниковий зв'язок і телекомунікації;

— співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища на своїх територіях, включаючи заходи щодо мінімізації наслідків чорнобильської катастрофи, участь у створенні всеохоплюючої міжнародної системи екологічної безпеки;

— питання міграційної політики;

— боротьба з організованою і міжнародною злочинністю.

СТАТТЯ 9

Високі Договірні Сторони визнають за кожною з них право самостійно визначати види і форми власності і регулювати відносини власності на своїй території.

Правовий режим державного майна, майна юридичних осіб і громадян однієї Сторони, що знаходиться на території іншої Сторони, регулюється відповідними угодами.

Високі Договірні Сторони погоджуються в тому, що всі питання щодо об'єктів, які кваліфікуються як загальносоюзна власність, будуть урегульовані окремими угодами, що грунтуються на законодавчих актах Сторін про захист економічних основ суверенітету.

СТАТТЯ 10

Економічні відносини Високих Договірних Сторін регламентуються угодами з наданням режиму найбільшого сприяння. Сторони забезпечують розвиток економічних, торговельних, науково-технічних відносин на рівнях:

— органів державної влади та управління;

— банків і фінансової системи;

— органів територіального (муніципального) самоврядування;

— підприємств, об'єднань, організацій та установ;

— спільних українсько-російських і російсько-українських підприємств та організацій;

— індивідуальних підприємців.

Високі Договірні Сторони погодилися в тому, що конкретні механізми міжгосподарських відносин, торгового обміну, всіх видів зв'язку і перевезень, а також питання економічного та інформаційного співробітництва будуть урегульовані міжурядовими угодами. Сторони не застосовуватимуть в односторонньому порядку економічних заходів, що дестабілізують або завдають шкоди іншій Стороні.

СТАТТЯ 11

Високі Договірні Сторони укладуть міжурядові угоди про взаємні поставки і послуги, платежі, ціни і рух цінних паперів, а також про строки переходу на взаємні розрахунки за світовими цінами. Даний перелік угод не є вичерпним.

Високі Договірні Сторони зобов'язуються вживати заходів до координації політики цін.

СТАТТЯ 12

Високі Договірні Сторони забезпечують транзитні транспортні операції через морські, річкові і повітряні порти, залізниці, автодорожню мережу і трубопроводи, розташовані на їхніх територіях.

Умови і порядок здійснення транзитних транспортних операцій визначаються спеціальними угодами Сторін.

СТАТТЯ 13

Високі Договірні Сторони залишають за собою право укладати додаткові договори або угоди про співробітництво в усіх інших сферах міждержавних відносин.

СТАТТЯ 14

Високі Договірні Сторони вважають за доцільне здійснити обмін повноважними представництвами.

Порядок обміну представництвами та їх статус будуть врегульовані спеціальною угодою.

СТАТТЯ 15

Спори щодо тлумачення і застосування норм цього Договору підлягають розв'язанню шляхом переговорів.

СТАТТЯ 16

Цей Договір не зачіпає зобов'язань Високих Договірних Сторін щодо третіх держав та права на укладення договорів з третіми сторонами про їх участь у визначеній Договором сфері спільної діяльності Сторін і в системі колективної безпеки.

СТАТТЯ 17

Високі Договірні Сторони проводитимуть регулярні двосторонні консультації і переговори з питань виконання цього Договору.

З метою реалізації цього Договору Сторони вважають за необхідне створити також постійно діючу міжпарламентську комісію по співробітництву.

СТАТТЯ 18

Кожна з Високих Договірних Сторін залишає за собою право ініціювати в рамках консультацій переговори про доцільність продовження дії цього Договору або окремих його статей.

Положення цього Договору можуть бути доповнені або змінені за взаємною згодою Високих Договірних Сторін.

СТАТТЯ 19

Цей Договір підлягає ратифікації.

Обмін ратифікаційними грамотами відбудеться в місті Москві.

Цей Договір набирає чинності в день обміну ратифікаційними грамотами.

СТАТТЯ 20

Цей Договір укладається строком на десять років. Його чинність буде потім автоматично продовжено на наступний десятирічний строк, якщо жодна із Сторін не заявить про своє бажання денонсувати його шляхом письмового повідомлення не пізніш як за шість місяців до закінчення строку дії Договору.

Складено в місті Києві 19 листопада 1990 року в двох примірниках, кожний українською та російською мовами, причому обидва тексти мають однакову силу.

За Українську Радянську Соціалістичну Республіку

Голова Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки

Л. КРАВЧУК.

За Російську Радянську Федеративну Соціалістичну Республіку

Голова Верховної Ради Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки

Б. ЄЛЬЦИН.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор Сергій ПРАВДЕНКО

Засновник — Верховна Рада Української РСР.

Адреса редакції: УРСР, 252047 Київ-47, вул. Нестерова, 4

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Індекс 60955.

Тираж 165.650.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 60 коп.

УВАГА!

У зв'язку з технологією випуску газети другий «зошит» (9—16 стор.) вкладено між 4 і 5 сторінками.

«МЫ ОТКРЫВАЕМ НОВУЮ СТРАНИЦУ НАШИХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ»

Выступление Б. Н. Ельцина в Верховном Совете Украины

ПРО ЩО Ж ДОМОВИЛИСЬ УКРАЇНА І РОСІЯ

19 листопада 1990 року у Києві був підписаний Договір між Україною і Росією. Наші читачі у численних звертаннях до редакції висловлюють прохання опублікувати сам документ і промову Голови Верховної Ради РРФСР Б. М. Єльцина у парламенті України. Наш парламентський кореспондент Світлана Писаренко свого часу записала її на диктофонну плівку.

Отже, сьогодні виконуємо прохання читачів «Голосу України».

Уважаемый Председатель Верховного Совета Украины! Уважаемые народные депутаты! Уважаемые гости Верховного Совета Украины!

Хочу поблагодарить за представленную мне возможность встретиться нашей делегацией с вами. Мы придаем особое значение развитию добрососедских отношений между Украиной и Россией, прежде всего потому, что в течение многих столетий наши народы тесно связаны друг с другом и имеют много общего в своей судьбе. Нам не дано право судить наших предков, но мы можем и должны изучать наше прошлое. А изучив его, постараться и самим в дальнейшем действовать во благо наших народов.

По сути дела, мы только начинаем системный, объективный анализ нашей истории. Но уже сегодня понятно, что она гораздо сложнее, неоднозначнее, чем считали ранее. Мы понимаем, что в истории наших народов были не только светлые страницы, но и много горького, несправедливого. В то же время наша история, несмотря на все сложности, не смогла разделить украинцев и русских, уничтожить узы, которыми связывала нас полуторатысячная история, разделить то, что определяло своеобразие наших народов. На расстоянии веков мы особенно отчетливо видим, каким сильным был импульс нашего единения в Киевской Руси — величайшего европейского государства того времени. С тех пор судьбы наших народов сложились неодинаково. Каждый из них прошел свой собственный путь. Но были моменты, когда отношения между ними приближались к тому состоянию, которое мы бы хотели иметь и сегодня. Я имею в виду тот небольшой период 1922—1924 годов, когда отношения между Украиной и Россией были провозглашены и начали складываться как отношения между двумя суверенными государствами, когда Центру передавались функции только обороны и путей сообщения. Все остальное было у республик. В последующее время линия развития изменилась. Все мы оказались в тоталитарном государстве, что принесло серьезный ущерб нашим народам. Прежде всего были подорваны основы экономической жизни, механизмы саморазвития экономики. Рыночные отношения были заменены громоздкими и неэффективными командными структурами. Труженик на Украине и в России был поставлен в положение исполнителя часто некомпетентных команд. Десятки миллионов людей были изгнаны с земли, с родных мест, лишены права на свободный труд. Сегодня становятся известными трагические страницы прошлого, такие, как массовый голод, вызванный коллективизацией на Украине и в России. Волюнтаристские установки на сверхиндустриализацию на Украине и в России зачастую наносили непоправимый ущерб природе и человеку. И это сейчас ощущается особенно болезненно. Нам еще предстоит осознать, какие потери понесли народы Союза, в том числе украинский и русский, в процессе культурной революции, унесшей целые поколения наших народов исторической памяти, а их жизнь — творческих начал. Может быть кто-то не согласится с такой оценкой нашего недавнего прошлого, да и мне тяжело говорить об этом. Хоть и поздно, но мы поняли, что движемся не туда. Может быть далеко не сразу, но все-таки поняли. Сегодня нужно снова возрождать наши республики, восстанавливать нормальные, естественные основы жизни. Как нам видится развитие отношений между Украиной и Россией?

Первое. Наши отношения могут развиваться только на принципе равенства. Я хочу подчеркнуть: мы будем следовать ему во взаимоотношениях с республиками. Я категорически отвергаю обвинение, что Россия сегодня претендует на какую-то особую роль. Да еще, как говорил на сессии Рыжков, что вроде бы хотим сместить Центр из центра куда-то в Россию. Я категорически отвергаю это обвинение. Россия не стремится стать центром какой-то новой империи, получить преимущества по сравнению с другими республиками. Россия хорошо понимает пагубность такой роли, поскольку именно она в течение долгого времени исполняла такую роль. Что это ей дало? Стали ли от этого россияне свободными? Богатыми? Счастливыми? Вы сами знаете, как обстоит дело. История научила нас, что не может быть счастлив народ, господствующий над другими. Это приводит его не к процветанию, а к упадку. Разве катаклизмы 1917 года не стали закономерным результатом этого пути? Разве не подтверждает это история всего человечества?

Мы — категорические противники унитарного государства. В нем ни один народ не получает благоприятных условий развития. Ни самый многочисленный, ни самый малый — ни один не процветает. История наших отношений подтвердила это. Только когда наши народы находились в равных условиях, а это чаще случалось в период испытаний, их отношения были прочными и подлинно братскими. Идет ли речь о борьбе против золотоордынского ига, или против крестоносцев, или же о Великой Отечественной войне.

Второе. Мы видим отношения между Украиной и Россией, как отношения суверенных государств. Думаю, стремление к подлинному суверенитету — глубоко закономерный процесс. Он идет из глубины народа, отвечает стремлениям, сокровенным интересам народа, он является самоценностью. Только сегодня многие начинают понимать, что утрата суверенитета, государственности

(Закінчення на 7-й стор.).

ЗАЯВЛЕНИЕ

Последние действия руководства Советского Союза в отношении Балтийских государств создали реальную угрозу их суверенитету, привели к эскалации насилия и человеческим жертвам.

Выражая твердую волю наших народов сохранить и укрепить суверенитет, провозглашенный высшими органами государственной власти;

Сознавая реальность угрозы нарушений прав человека всех проживающих на территориях Балтийских государств, независимо от их национальности;

Исходя из убеждения, что дальнейшее развитие наших государств возможно только на пути радикальных преобразований, на основе свободы и демократии,

Латвийская Республика, Литовская Республика, Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика и Эстонская Республика заявляют следующее:

1. Стороны признают государственный суверенитет друг друга.

2. Властные полномочия на территории государств, подписавших заявление, осуществляют только законно избранные органы. Действия параллельных структур, претендующих на исполнение властных полномочий, являются незаконными.

3. Стороны считают недопустимым использование вооруженной силы для разрешения тех или иных внутренних проблем, кроме как по официальной просьбе законно избранных органов государственной власти.

4. Латвия, Литва, Российская Федерация, Эстония считают недопустимым участие своих граждан в вооруженных акциях, наносящих ущерб государственному суверенитету друг друга.

5. Стороны выражают готовность оказывать конкретную поддержку и помощь друг другу в случае возникновения угрозы их суверенитету.

6. Стороны считают антизаконным и решительно осуждают провоцирование межнациональных конфликтов ради достижения тех или иных политических целей.

7. Латвия, Литва, Российская Федерация и Эстония подтверждают свою решимость развивать отношения между своими государствами на основе принципов международного права и взаимосогласованных договоренностей.

8. Стороны призывают все государства, как входящие в СССР, так и другие государства мира, решительно осудить акты вооруженного насилия против самостоятельности Балтийских государств и их мирного населения, несущих угрозу демократии и стабильности в СССР, а также в международном сообществе.

Настоящее Заявление представляется в Организацию Объединенных Наций, другим международным организациям, а также парламентам и правительствам государств мира.

Заявление подписано 13 января 1991 года в столице Эстонской Республики городе Таллинне.

Председатель Верховного Совета Латвийской Республики
А. ГОРБУНОВ

Председатель Верховного Совета Литовской Республики
В. ЛАНДСБЕРГИС

Председатель Верховного Совета Российской Советской Федеративной Социалистической Республики
Б. ЕЛЬЦИН

Председатель Верховного Совета Эстонской Республики
А. РЮЙТЕЛЬ

ОБРАЩЕНИЕ

к Генеральному секретарю ООН его Превосходительству господину Ксавиеру Пересу де Куэльяру

Настоящим мы, нижеподписавшиеся Председатели Верховных Советов Латвийской Республики, Литовской Республики, Российской Советской Федеративной Социалистической Республики и Эстонской Республики, во исполнение подписанного нами 13 января сего года Заявления обращаемся к Вам со следующим предложением:

1. Созвать незамедлительно под эгидой ООН международную конференцию по урегулированию проблемы Балтийских государств.

2. Перенести в связи с этим срок выполнения Резолюции ООН № 678 от 29. 11. 90 года (по событиям в Персидском заливе).

С ГЛУБОКИМ УВАЖЕНИЕМ И В НАДЕЖДЕ НА ПОНИМАНИЕ

Председатель Верховного Совета Латвийской Республики
А. ГОРБУНОВ

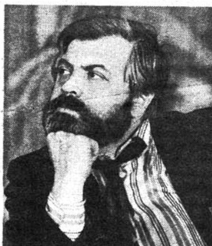
Председатель Верховного Совета Литовской Республики
В. ЛАНДСБЕРГИС

Председатель Верховного Совета Российской Советской Федеративной Социалистической Республики
Б. ЕЛЬЦИН

Председатель Верховного Совета Эстонской Республики
А. РЮЙТЕЛЬ

Таллинн, 13 января 1991 г.

Лесь (Леонід) Степанович ТАНЮК, Ватутінський виборчий округ № 3 Києва. 1938 року народження, українець, безпартійний. Закінчив Київський державний інститут театрального мистецтва імені Карпенка-Карого, режисер театру і кіно. Голова Комісії Верховної Ради УРСР з питань культури та духовного відродження, входить до опозиції в парламенті.

Хто є хто

Я НЕ БУВ У «ВНУТРІШНІЙ ЕМІГРАЦІЇ»

— Що ви подумки кажете собі, коли щоранку дивитесь у дзеркало?

— Мабуть, те, що далеко не відповідаю враженню, яке сам про себе склав...

— А що вам з цього приводу говорили французькі жінки? Як мені відомо, ви нещодавно повернулися з Франції...

— О, француженки платили мені тільки тим, чим я їм, — ми говорили одне одному компліменти.

— У шістдесятих ви змушені були виїхати з Києва до Москви і повернулися на Україну лише кілька років тому. А із «внутрішньої еміграції» ви вже повернулися?

— А я і в Москві не був у «внутрішній еміграції». Тільки у зовнішній. Я в Москві, можливо, зробив для України більше, ніж це можна було зробити вдома. Я Курбаса видавав, українські п'єси ставив і взагалі українську драматургію пропагував. Сидів на двох творчих «стільцях»: доводилося працювати і на український театр, і на російський...

— Театральний світ ще й сьогодні дещо з пролетарсько-зверхнім відтінком називають «богемою». Що це, на ваш погляд, таке — богема? Чи є вона в СРСР, на Україні, зокрема в Києві?

— Богема, звичайно, є, але вона не має того культурницького сенсу, який мала за часів Аполінера, Пікассо, Альфреда Жарі. Це були не просто художники, а апостоли нового французького відродження.

У нас богема не зовсім та, що там. У нас люди роблять мистецтво для себе. Нерідко воно — не суспільне явище, а, як колись Микола Євреїнов робив театр для себе, проживання в театрі того, що театрали не можуть прожити в реальному житті. Однак це вже перший крок до справжнього загального культурного збудження, і, коли піна спаде, виживуть ті, хто ставить перед собою соціальні, суспільно-філософські завдання.

— Тобто можна сказати, що справжня богема не має нічого спільного з отим крикливим розцяцькованим навколобогемним оточенням, що богема — це стан душі?

— Саме так. Це — стан художньої душі незалежного творця. Я бачив одного такого богемного художника в Парижі, Володимира Макаренка, який був змушений емігрувати від цькування з Дніпропетровська. Сьогодні у нього — всесвітня слава...

— Як депутат, ви надзвичайно перевантажений. Чи вистачає часу на власне творче життя?

— На дещо все-таки вистачає. В Парижі познайомився з роботою балетної трупи Гранд-опера. Незабаром виїжджаю до Харкова на зйомки фільму про Тичину, присвяченого сторіччю з дня народження цього видатного поета. От-от вийде з друку двотомник Миколи Куліша, в якому я — упорядник, редактор і автор вступної статті. Одне слово, як сказав Максим Рильський, як не п'ю, то гуляю, а без діла не сиджу...

— А сім'я ваша як ставиться до таких «загулів»?

— О, із сім'єю у мене великі складнощі. Я й досі не можу перевезти її з Москви до Києва, бо не маю тут квартири. Тому щосуботи я змушений літати в Москву до сім'ї, а потім повертатися доглядати хвору тещу. Це створює ненормальний клімат, заважає в роботі...

— А Верховна Рада не нагадує вам театр?

— Нагадує. Але цей «театр» набагато бідніший за справжній, бо тут виставляється напоказ один — публіцистичний і ненайкращий — бік життя, і людина не переживає всього рівня власної психологічної глибини. Всі депутати — набагато глибші і змістовніші люди, ніж це може здатися на перший погляд, але мікрофонні «баталії» зблюднюють їх. Однак є надія, що парламент перестане іноді нагадувати оперетку...

Вів бесіду спеціальний кореспондент «Голосу України» Володимир СКАЧКО.
Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

ПІСЛЯ КРИВАВОЇ НЕДІЛІ

Спеціальний кореспондент «Голосу України» передає зі столиці Литви

Столиця Литви в траурі. Тисячі три коворів з чорними стрічками на будинках, фотографії невпізнаних вбитих на вітринах крамниць, юрби людей з національними прапорами на площах і вулицях міста.

13 чоловік було розчавлено танками і застрелено на майдані біля телевізійної вежі під час штурму телецентру танкістами і десантниками в неділю 13 січня. Троє померло від ран в лікарні, 162 — поранено, з них 26 чоловік — украй в тяжкому стані. Вік вбитих і поранених — від 16 до 62 років.

Жахливі видовища в палатах, де лежать поранені — капельниці, закривавлені бинти, гіпсові пов'язки, зойки, крик. Лікарі стверджують, що кількість жертв трагедії збільшиться.

На вулицях Вільнюса ніякої бойової військової техніки немає. Нормально функціонує аеропорт, залізничний вокзал, міський авто- і електротранспорт. Працюють магазини, кіоски, кав'ярні, кінотеатри.

Військові блокують Будинок преси, припинено трансляції передач Естонського телебачення, армія контролює радіомережі Вільнюса, з газет у світ виходять лише «Советская Литва», «Республіка» і «Вільна Литва». Дві останні надрукували вчора страшні фотографії, на яких видно, як танки гусеницями розчавлюють людські тіла.

Комісія Верховної Ради СРСР у складі Олійника, Фатєєва, Тер-Петросяна і Дементея отримала від Президента Горбачова повноваження діяти від його імені. Це дає їй змогу залишитися працювати у Вільнюсі тривалий час. Парламентська четвірка зустрілася з письменниками, вченими, діячами мистецтва республіки, а також з єпископом православної церкви у Вільнюсі Хризостомом.

Продовжує роботу сесія Верховної Ради Литви. На порядку денному — організація похорону жертв трагедії на цвинтарі Антакальніс, обговорення ситуації, що склалася нині в республіці, вияснення істинних ролі і позиції Президента Горбачова в подіях, фіналом яких став новий кривавий злочин проти цивільного населення.

Голова Верховної Ради Литви Вітаутас Ландсбергіс заявив, що дії військових Вільнюського гарнізону і Псковської десантної дивізії, яка прибула до столиці Литви начебто для захисту майна КПРС, не контролюються ні Міністерством оборони, ні Президентом країни. Він зазначив також, що більша частина армії не є підвладною Горбачову, і цілком імовірно, що в Литві «обкатують» сценарій всесоюзного військового перевороту, використовуючи ситуацію в Перській затоці. Ландсбергіс зробив припущення, що «яструби» з генералітету мають прямий контакт з Саддамом Хусейном. Коментуючи заяву Голови Верховної Ради Литви, багато хто в Литві згадує, що Саддам вчився колись у Москві разом з нинішніми генералами Військової академії імені Фрунзе.

До Вільнюса терміново прибув спеціальний представник міністра оборони СРСР генерал Варенников. Він пояснив журналістам, що штурм телецентру 13 січня не було санкціоновано, таке рішення прийняв начальник Вільнюського гарнізону генерал Усхопчик, керуючись статутом гарнізонної і караульної служби. На запитання, чи є телецентр об'єктом армії і чи записано в якому-небудь статуті, що можна починати бойові дії проти беззбройних цивільних людей, генерал Варенников відповідати відмовився.

Спростовано офіційну версію про початок подій у Вільнюсі, яку розповсюдив ТАРС. Медичний експерт доповів на сесії Верховної Ради Литовської Республіки, що солдата, якого начебто на початку подій вбили охоронці-саюдісти, насправді було вбито з автомата Калашникова (доказ — вилучена з тіла куля). Такі автомати мали лише десантники, які штурмували телецентр.

Дезінформацію ТАРС редактор газети «Республіка» Томкуш назвав «московським сценарієм подій». За ним, вважає він, лідерами Компартії Литви Бурокявічусом і Шведом було створено і так званий Комітет національного порятунку, який не є законним представником влади в республіці. Одначе і начальник Вільнюського гарнізону (він звільнений з посади), і командир Псковської десантної дивізії виконували розпорядження саме цього Комітету, ігноруючи як головний уряд — Верховну Раду республіки, так і рідне Міністерство оборони.

Тут, у Вільнюсі, багато іноземних журналістів. На плівку ними знято весь хід недільних подій. Не поталанило лише японським телевізійникам. Десантники, запримітивши, що ведуться зйомки, збили їх відеокамери.

На адресу Верховної Ради Литви звідусіль надходять десятки тисяч телеграм. Багато серед них і з України. Тексти майже однакові: «Ми з вами, литовські брати! Диктатура не пройде!».

Валентин ЛАБУНСЬКИЙ, оглядач «Голосу України».
Вільнюс, 15 січня (телефоном).

ЗА ЧУТКАМИ І НАСПРАВДІ

ПРЕЗИДІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ ДАЄ ОЦІНКУ ГАЗЕТНИМ ІНСИНУАЦІЯМ ПРО ДМИТРА ПАВЛИЧКА

На засіданні Президії Верховної Ради УРСР Голова Верховної Ради Л. Кравчук ознайомив членів Президії з такою інформацією Комітету державної безпеки УРСР:

«Останнім часом у республіканській пресі («Робітнича газета», «Ленинское знамя» та ін.) опубліковано ряд матеріалів про те, що народний депутат СРСР та Української РСР Д. Павличко нібито в повоєнні роки перебував в ОУН та мав псевдонім «Граб».

На основі цих публікацій голова ради ветеранів Великої Вітчизняної війни, праці і Збройних Сил міста Києва генерал-лейтенант М. Пилипенко звернувся через газету «Радянська Україна» з відкритим листом до Верховної Ради УРСР, де порушує питання про перевірку наведених відомостей.

З цього приводу Д. Павличко надіслав депутатський запит КДБ УРСР, у якому вказав, що 1945 року він справді був арештований МДБ Яблунівським райвідділом МДБ Станіславської (нині Івано-Франківської) області по брехливому звинуваченню приналежності його до молодіжної сотні УПА. Для підготовки вмотивованої відповіді авторам публікацій Д. Павличко звернувся з проханням ознайомити його з матеріалами кримінальної справи на колишніх співробітників Яблунівського райвідділу МДБ Діденка та Картавцева, котрі, як він вказав, «були засуджені (кожний на 10 років) за те, що катували невинних підлітків і «створили нашу підпільну організацію».

КДБ УРСР були вивчені матеріали кримінальної справи на Д. Павличка та інших осіб (усього 56 чоловік), які в жовтні 1945 були заарештовані Яблунівським райвідділом МДБ і перебували під слідством до червня 1946 року по звинуваченню в приналежності до «запасної молодіжної сотні УПА», а також кримінальної справи на начальника Яблунівського райвідділу МДБ капітана Діденка і старшого оперуповноваженого того ж райвідділу старшого лейтенанта Картавцева, які 13 вересня 1946 року засуджені військовим трибуналом військ Міністерства внутрішніх справ до 10 років позбавлення волі за порушення соціалістичної законності при розслідуванні справи стосовно Д. Павличка та інших.

Матеріали цих справ свідчать, що Діденко та Картавцев у ході допитів застосовували фізичний вплив до затриманих по звинуваченню в приналежності до «запасної молодіжної сотні УПА» — жителів села Стопчатів Яблунівського району (всього 56 чоловік, всі, як і Павличко, — підлітки). Таким чином працівники МВС одержали фальшиві показання про створення названого формування, які послужили основою для порушення кримінальної справи проти групи молоді, їх арешту і етапування в м. Станіслав, де слідство продовжило управління МДБ.

Під час слідства, а також безпосередньо на судовому засіданні Військового трибуналу наведені факти порушення соціалістичної законності з боку Діденка і Картавцева були розкриті, а вони — засуджені.

У зв'язку з відсутністю складу злочину 3 червня 1946 року слідчим обласного управління МДБ було винесено постанову про припинення кримінального переслідування стосовно вказаної групи осіб, у тім числі і Д. Павличка, і вони були звільнені з-під арешту».

За пропозицією Голови Верховної Ради УРСР Л. Кравчука Президія висловила своє ставлення до подібних інсинуацій та появи у пресі публікацій з неперевіреними даними. Президія вважає недопустимим друкування в пресі будь-яких перекручень, тим більше, коли це стосується народних депутатів.

ТЕЛЕГРАМИ

Київ Редакція Голос України ПРАВДЕНКУ
У Луганську не одержали жодного номера газети Голос України Начальник поштамту Савченко пропонує анулювати передплату Передплатника СТОГНУШЕНКО

* * *

12 січня жодного номера газети не одержано Градизьк Полтавської Глобинського Передплатник КЛИМЕНКО

—Зверніт

У РОЗ
НЕ ВЗЯ

На фронті
Зразу видно
А тут...
Справа п
мені як інва
біль «Запор
шина непога
гун не з
скоро вийш
Причому так
тувати вже
су. То ж зве
працівників
допоможіть.
відповідні п
Пройшло
гуна немає.
нагад р
вання, пер
никам Мелі
моторного
же мені, лк
тезом ноги,
тись містом
до того ж
нак навіть
отримав: є
нема?
Отож ска
би вас, хлоп
ку. І справ
мієте, не тіл
ні.

Дмитро
інвалід в
лишній
в.

КО С
З ЛИ

...Я по с
атеїст, хоча
ний. Роки н
Радянській
тували мен
напрямі. Ус
ди спрямов
Бога і релі
реконався,
таке вже
ще, як на
замполіти.
ворог Радя
навіть наш
велика ду
яка емо
ти в ерс
чинності на
не будемо
ти!
Л
Ізяслав
Хмельниц

...Гадаю,
найважливі
ням є створ
економіки,
обслуговува
ди високої
високорозви
чуттям гр
обов'язку і
ності перед
родом, сво
своєю краї
звичайно с
вах сучасн
висока ду
самперед
від управлі
ставників в
Кіровоград

...Мене
жить істин
тет України,
ших віднос
республікам
конфедерат
Глибоко пер
не може
ності у ф
Союзі. Я —
ність, рівно
держав, з
економічни
суверє
Дебальце
Донецько

...ПІСЛЯ КРИВАВОЇ НЕДІЛІ

Спеціальний кореспондент «Голосу України» передає зі столиці Литви

в траурі. Ти-
в з чорними
динках, фото-
х вбитих на
ь, юрби лю-
ими прапора-
вулицях міс-

о розчавлено
лено на май-
йної вежі під
центру танкіс-
ами в неділю
мерло від ран
— поранено, з
— украй в тяж-
бітих і пора-
до 62 років.
ища в пала-
оранені — ка-
авлені бинти,
зойки, крик.
ють, що кіль-
едії збільши-

ільнюса ніякої
ої техніки не-
о функціонує
ичний вокзал,
електротранс-
магазини, кі-
інотеатри.
ують Будинок
о трансляції
кого телеба-
тролює радіо-
з газет у світ
Советская Лит-
» і «Вільна
ні надрукува-
і фотографії,
як танки гу-
влюють люд-

ної Ради СРСР
ика, Фатєєва,
Дементея от-
идента Горба-
ння діяти від
дає їй змогу
ювати у Віль-
с. Парламент-
стрілася з пи-
ченими, діяча-
спубліки, а та-

кож з єпископом православної церкви у Вільнюсі Хризостомом.

Продовжує роботу сесія Верховної Ради Литви. На порядку денному — організація похорону жертв трагедії на цвинтарі Антакальнис, обговорення ситуації, що склалася нині в республіці, вияснення істинних ролі і позиції Президента Горбачова в подіях, фіналом яких став новий кривавий злочин проти цивільного населення.

Голова Верховної Ради Литви Вітаутас Ландсбергіс заявив, що дії військових Вільнюського гарнізону і Псковської десантної дивізії, яка прибула до столиці Литви начебто для захисту майна КПРС, не контролюються ні Міністерством оборони, ні Президентом країни. Він зазначив також, що більша частина армії не є підвладною Горбачову, і цілком імовірно, що в Литві «обкатують» сценарій всесоюзного військового перевороту, використовуючи ситуацію в Перській затоці. Ландсбергіс зробив припущення, що «яструби» з генералітету мають прямий контакт з Саддамом Хусейном. Коментуючи заяву Голови Верховної Ради Литви, багато хто в Литві згадує, що Саддам вчився колись у Москві разом з нинішніми генералами Військової академії імені Фрунзе.

До Вільнюса терміново прибув спеціальний представник міністра оборони СРСР генерал Варенников. Він пояснив журналістам, що штурм телецентру 13 січня не було санкціоновано, таке рішення прийняв начальник Вільнюського гарнізону генерал Усхопчик, керуючись статутом гарнізонної і караульної служби. На запитання, чи є телецентр об'єктом армії і чи записано в якому-небудь статуті, що можна починати бойові дії проти беззбройних цивільних людей, генерал Варенников відповідати відмовився.

Спростовано офіційну версію про початок подій у Вільнюсі, яку розповсюдив ТАРС. Медичний експерт доповів на сесії Верховної Ради Литовської Республіки, що солдата, якого начебто на початку подій вбили охоронці-саюдісти, насправді було вбито з автомата Калашникова (доказ — вилучена з тіла куля). Такі автомати мали лише десантники, які штурмували телецентр.

Дезінформацію ТАРС редактор газети «Республіка» Томкуш назвав «московським сценарієм подій». За ним, вважає він, лідерами Компартії Литви Бурокявічусом і Шведом було створено і так званий Комітет національного порятунку, який не є законним представником влади в республіці. Одначе і начальник Вільнюського гарнізону (він звільнений з посади), і командир Псковської десантної дивізії виконували розпорядження саме цього Комітету, ігноруючи як головний уряд — Верховну Раду республіки, так і рідне Міністерство оборони.

Тут, у Вільнюсі, багато іноземних журналістів. На плівку ними знято весь хід недільних подій. Не поталанило лише японським телевізійникам. Десантники, запримітивши, що ведуться зйомки, збили їх відеокамери.

На адресу Верховної Ради Литви звідусіль надходять десятки тисяч телеграм. Багато серед них і з України. Тексти майже однакові: «Ми з вами, литовські брати! Диктатура не пройде!».

Валентин ЛАБУНСЬКИЙ, оглядач «Голосу України».
Вільнюс, 15 січня (телефоном).

— Зверніть увагу —

У РОЗВІДКУ НЕ ВЗЯВ БИ...

На фронті було легше. Зразу видно, хто є хто. А тут...

Справа проста. Дали мені як інваліду автомобіль «Запорожець». Машина непогана, але двигун не з кращих. Бо скоро вийшов з ладу. Причому так, що ремонтувати вже немає сенсу. То ж звернувся я до працівників торгівлі — допоможіть. І направив відповідні папери.

Пройшло півроку. Двигуна немає. Делікатно нагад[illegible] про св[illegible]ування, [illegible]пер уже [illegible]вникам Мелітопольського моторного заводу. Адже мені, людині з протезом ноги, навіть рухатись містом важко. А до того ж — роки. Однак навіть відповіді не отримав: є ті двигуни чи нема?

Отож скажу: не взяв би вас, хлопці, у розвідку. І справа, як розумієте, не тільки у двигуні.

Дмитро НАДЕІН, інвалід війни, колишній розвідник.
[illegible]в.

КОРОТКО З ЛИСТІВ

...Я по своїй суті — атеїст, хоча й безпартійний. Роки на службі в Радянській Армії загартували мене в іншому напрямі. Усі наші погляди спрямовували проти Бога і релігії. Але я переконався, що релігія не таке вже страшне явище, як нам твердили замполіти. Релігія — не ворог Радянської влади і навіть нашої партії. Це велика духовна сила, яка [illegible]можна зві[illegible]ти в[illegible]ерствості [illegible]очинності наші душі. Так не будемо ж її ганьбити!

Л. ОСЬМАК.
Ізяслав Хмельницької області.

...Гадаю, що сьогодні найважливішим завданням є створення сучасної економіки, яку можуть обслуговувати лише люди високої духовності, з високорозвиненим почуттям громадянського обов'язку і відповідальності перед своїм народом, своєю історією, своєю країною. У надзвичайно складних умовах сучасної економіки висока духовність насамперед вимагається від управлінців та представників влади.

П. ЧОРНИЙ.
Кіровоградська область.

...Мене дуже тривожить істинний суверенітет України, розвиток наших відносин з іншими республіками. Я — за конфедеративні зв'язки. Глибоко переконаний, що не може бути суверенності у федеративному Союзі. Я — за співдружність, рівноправність усіх держав, за їх повний економічний і політичний суверенітет.

В. КРУГЛЯК.
Дебальцево Донецької області.

АЛЛО! АМЕРИКА...

— Про що говорять —

Як відомо, з 1 січня 1991 року міжміська
службовому телефону стала значно дорожчо
ментується відповідною постановою Ради Міні
Утім, пішли чутки, що розцінки за хвилин
телефоном з родичами чи друзями, які живуть
тах, теж значно підвищилися. Хоч знімаю трубк
бового апарата, але все одно страх бере: а ра
ді! Та Камелія Георгіївна Семенко, черговий
плуатаційно-технічного відділу міжміської с
коює:

— Розцінки на міжміські розмови не збільшилися взагалі й, очевидно, не збільшаться. Підвищено коефіцієнт оплати розмов між підприємствами, установами, організаціями тощо. Тобто службові розмови тепер оплачуються за тим же тарифом, тільки самі організації додають певну суму до

загальної вартос
рів, визначену п
ди Міністрів УР
ви поспілкували
ни з Москвою і
на 75 копійок.
дакція зобов'яз
дати до цієї сум
цієнта.
На розмови

КОЛИ КОЗАКИ ПОЛЮВАЛИ...

— Запрошення —

— Скільки вам років? — запитав він дуже серйозно й по-діловому. — Сто? Сто п'ятдесят?..

Я був настільки приголомшений, що не одразу збагнув: це вчулося «років», а він сказав «рядків», маючи на увазі об'єм мого репортажу. А втім, вчулося — не випадково, такий це чоловік і така тема його зацікавлень.

Йдеться про виставку «Радуйся, світ новий народився», розгорнуту на другому поверсі Київського суспільно-політичного і культурного центру імені Леніна (Хрещатик, 2).

Автор її — етномузикознавець Ігор Шрамко.

Виставка — несподівана. Коли потрапиш сюди, як кажуть, з вулиці, та ще не помітиш коротенької анотації, — вважай що пропав, враження таке, ніби тебе надурили. Чому тут череп мамонта стоїть на вишитому рушникові? Чому тут саме цей посуд і саме ці прикраси? Як пов'язані між собою експонати — ті належать Трипільській культурі, ті — Київській Русі, ці — сучасні?

Мені пощастило — гідом був сам автор. Кияни, мабуть, пам'ятають влаштовану ним же кілька місяців тому виставку «Сім бандур України і козак Мамай». Там у цікавому ракурсі, шляхом сміливих співставлень, аналізувалася українська історія, зокрема козаччина. Нинішня виставка ніби продовжує тему, але на іншому рівні. Йдеться про багатотисячолітню безперервність української культури. Карл Лінней

вважав, що піс
раїна була кол
ва. Пізніше гео
дили його здог
го, їхні дослід
ють, що всесві
зачепив нашу з
не є, а візерун
товім бивні, зр
то тисяч літ т
но ідентичний
рушнику, виши
недавно. Отже
тура — така ж
жімо, шумерсь
того ж джерел
тура всього лю
не просто наш
на триває й ро
палеоліту по с
Ігор Шрамко
рії культури.
своєрідному по
риш не одразу

— Фоторепортаж —

РІЗДВЯНІ К...

Дочекалися! Слава Богу, дочекалися-таки, дожили до того дня, коли можемо вільно, відкрито сказати брат братові «Христос ся рождає!» — «Славіте Його!». Минулися ті дні, коли ми, немов ті перші християни-неофіти, таємно їли кутю, впівголоса, і тільки в хаті, колядували...

Таких світлих, таких радісних днів, як цьогорічне Різдво Христове, важко й пригадати. Маси людей у храмах Божих, маси колядників... Хто на Святвечір дивився Львівське телебачення, пригадує, що в греко-католицькому Святоюрському соборі Львова разом з греко-католицькими правили службу Божу священики Української автокефальної, Української православної і навіть Російської православної церков.

А ще тільки на Тернопільщину прибуло близько семисот дітей із Запорізької, Донецької, Харківської, Київської, Полтавської, Дніпропетровської і Миколаївської областей, щоб зустріти Різдво Христове. І все ж очікували,

що буде більше
міти сльози ти
ких хлопчиків, я
стачило». Та пр
бажанні не мо
тих «дядів», які
то зусиль, аби
раїну поїхало
дітей. Застеріга
канікул у висту
му телебаченню
нопільського о
мовляв, я б сво
силав, попередж
Донецк»: «А в
семью бывших

...ЧУТКАМИ І НАСПРАВДІ

...ЕЗИДІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ ДАЄ ОЦІНКУ ГАЗЕТНИМ ІНСИНУАЦІЯМ ПРО ДМИТРА ПАВЛИЧКА

Президії Вер-
УРСР Голова
и Л. Кравчук
нів Президії з
ацією Коміте-
езпеки УРСР:

асом у респуб-
сі («Робітнича
нское знамя»
овано ряд ма-
, що народний
та Українсь-
Павличко ніби
роки перебу-
мав псевдонім

цих публікацій
етеранів Ве-
ної війни, пра-
Сил міста Ки-
йтенант М. Пи-
увся через га-
ка Україна» з
том до Верхов-
Р, де порушує
еревірку наве-
тей.

иводу Д. Пав-
в депутатський
РСР, у якому
945 року він
ештований Яб-
віддідлом МДБ
(нині Івано-
області по
звинуваченню
його до мо-
УПА. Для під-
вованої відпо-
м публікації
вернувся з про-
омити його з
кримінальної

справи на колишніх співробітників Яблунівського райвідділу МДБ Діденка та Картавцева, котрі, як він вказав, «були засуджені (кожний на 10 років) за те, що катували невинних підлітків і «створили нашу підпільну організацію».

КДБ УРСР були вивчені матеріали кримінальної справи на Д. Павличка та інших осіб (усього 56 чоловік), які в жовтні 1945 були заарештовані Яблунівським райвідділом МДБ і перебували під слідством до червня 1946 року по звинуваченню в приналежності до «запасної молодіжної сотні УПА», а також кримінальної справи на начальника Яблунівського райвідділу МДБ капітана Діденка і старшого оперуповноваженого того ж райвідділу старшого лейтенанта Картавцева, які 13 вересня 1946 року засуджені військовим трибуналом військ Міністерства внутрішніх справ до 10 років позбавлення волі за порушення соціалістичної законності при розслідуванні справи стосовно Д. Павличка та інших.

Матеріали цих справ свідчать, що Діденко та Картавцев у ході допитів застосовували фізичний вплив до затриманих по звинуваченню в приналежності до «запасної молодіжної сотні УПА» — жителів села Стопчатів Яблунівського району (всього 56 чоловік, всі, як і Павличко, — підлітки). Таким чином працівники МВС одержали фальшиві показання про створення названого формування, які послужили основою для порушення кримінальної справи проти групи молоді, їх арешту і етапування в м. Станіслав, де слідство продовжило управління МДБ.

Під час слідства, а також безпосередньо на судовому засіданні Військового трибуналу наведені факти порушення соціалістичної законності з боку Діденка і Картавцева були розкриті, а вони — засуджені.

У зв'язку з відсутністю складу злочину 3 червня 1946 року слідчим обласного управління МДБ було винесено постанову про припинення кримінального переслідування стосовно вказаної групи осіб, у тім числі і Д. Павличка, і вони були звільнені з-під арешту».

За пропозицією Голови Верховної Ради УРСР Л. Кравчука Президія висловила своє ставлення до подібних інсинуацій та появи у пресі публікацій з неперевіреними даними. Президія вважає недопустимим друкування у пресі будь-яких перекручень, тим більше, коли це стосується народних депутатів.

Голос України

АЛЛО! АМЕРИКА?.. ПРОБАЧТЕ!

Про що говорять

Як відомо, з 1 січня 1991 року міжміська розмова по службовому телефону стала значно дорожчою. Це регламентується відповідною постановою Ради Міністрів СРСР.

Утім, пішли чутки, що розцінки за хвилину спілкування телефоном з родичами чи друзями, які живуть в інших містах, теж значно підвищилися. Хоч знімаю трубку свого службового апарата, але все одно страх бере: а раптом і справді! Та Камелія Георгіївна Семенко, черговий інженер експлуатаційно-технічного відділу міжміської станції, заспокоює:

— Розцінки на міжміські розмови не збільшилися взагалі й, очевидно, не збільшаться. Підвищено коефіцієнт оплати розмов між підприємствами, установами, організаціями тощо. Тобто службові розмови тепер оплачуються за тим же тарифом, тільки самі організації додають певну суму до загальної вартості переговорів, визначену постановою Ради Міністрів УРСР. Скажімо, ви поспілкувалися три хвилини з Москвою і «наговорили» на 75 копійок. Тож ваша редакція зобов'язана буде додати до цієї суми 1,75 коефіцієнта.

На розмови за кредитом, тобто з домашнього телефону, усе залишається без змін. А от щодо міжнародних звя'зків, то тут тарифні розцінки збільшилися вдвічі. Хвилина розмови з Америкою, наприклад, коштує тепер 12 карбованців. А взагалі-то, ціна хвилини залежить від географічної відстані.

Так що поменше розмовляйте з Америкою. Це дорого! А якщо захочете використати службовий телефон для приватного спілкування, знайте: на нашій станції номери телефонів зафіксовані.

Користувалася службовим телефоном за тією ж тарифною ставкою (бо в межах міста)
Людмила БАРАНЕВИЧ.
Малюнок Сергія ФЕДЬКА.

КОЛИ КОЗАКИ ПОЛЮВАЛИ НА МАМОНТІВ

Запрошення

— Скільки вам років? — запитав він дуже серйозно й по-діловому. — Сто? Сто п'ятдесят?..

Я був настільки приголомшений, що не одразу збагнув: це вчулося «років», а він сказав «рядків», маючи на увазі об'єм мого репортажу. А втім, вчулося — не випадково, такий це чоловік і така тема його зацікавлень.

Йдеться про виставку «Радуйся, світ новий народився», розгорнуту на другому поверсі Київського суспільно-політичного і культурного центру імені Леніна (Хрещатик, 2).

Автор її — етномузикознавець Ігор Шрамко.

Виставка — несподівана. Коли потрапиш сюди, як кажуть, з вулиці, та ще не помітиш коротенької анотації, — вважай що пропав, враження таке, ніби тебе надурили. Чому тут череп мамонта стоїть на вишитому рушникові? Чому тут саме цей посуд і саме ці прикраси? Як пов'язані між собою експонати — ті належать Трипільській культурі, ті — Київській Русі, ці — сучасні?

Мені пощастило — гідом був сам автор. Кияни, мабуть, пам'ятають влаштовану ним же кілька місяців тому виставку «Сім бандур України і козак Мамай». Там у цікавому ракурсі, шляхом сміливих співставлень, аналізувалася українська історія, зокрема козаччина. Нинішня виставка ніби продовжує тему, але на іншому рівні. Йдеться про багатотисячолітню безперервність української культури. Карл Лінней вважав, що після потопу Україна була колискою людства. Пізніше геологи підтвердили його здогад, більш того, їхні дослідження показують, що всесвітній потоп не зачепив нашу землю. Як там не є, а візерунок на мамонтовім бивні, зроблений багато тисяч літ тому, абсолютно ідентичний візерункові на рушнику, вишитому зовсім недавно. Отже, наша культура — така ж давня, як, скажімо, шумерська, вона — з того ж джерела, що й культура всього людства, вона — не просто наше минуле, вона триває й розвивається від палеоліту по сьогодні.

Ігор Шрамко — поет історії культури. Як кожному своєрідному поетові, йому віриш не одразу й розумієш теж далеко не з першого слова, настільки це часом фантастично. Але ж ось вони — експонати, їх вигадав не Шрамко!

Це варто дивитися. Можливо, не раз. Виставка здатна перевернути наші уявлення про світ і самих себе. Її влаштовано Комітетом науки і культури для зв'язку з українцями за кордоном при АН УРСР (голова Комітету академік Ярослав Яцків). Учасники: Центральний науково-природничий музей АН УРСР, а також М. Зарембська (ткацтво), В. Лапікура (витинанки), Л. Панченко (декоративний розпис, колаж), Р. Чупринська (метал, кераміка).

Захід цей — благодійний, на користь жертв Чорнобиля. Тобто, учасники не отримують за експозицію ні копійки.

Віталій ЖЕЖЕРА.

Фоторепортаж

РІЗДВЯНІ КАНІКУЛИ

Дочекалися! Слава Богу, дочекалися-таки, дожили до того дня, коли можемо вільно, відкрито сказати брат братові «Христос ся рождає!» — «Славіте Його!». Минулися ті дні, коли ми, немов ті перші християни-неофіти, таємно їли кутю, впівголоса, і тільки в хаті, колядували...

Таких світлих, таких радісних днів, як цьогорічне Різдво Христове, важко й пригадати. Маси людей у храмах Божих, маси колядників... Хто на Святвечір дивився Львівське телебачення, пригадує, що в греко-католицькому Святоюрському соборі Львова разом з греко-католицькими правили службу Божу священики Української автокефальної, Української православної і навіть Російської православної церков.

А ще тільки на Тернопільщину прибуло близько семисот дітей із Запорізької, Донецької, Харківської, Київської, Полтавської, Дніпропетровської і Миколаївської областей, щоб зустріти Різдво Христове. І все ж очікували, що буде більше. Можна зрозуміти сльози тих тернопільських хлопчиків, яким їх «не вистачило». Та при найбільшому бажанні не можна зрозуміти тих «дядів», які доклали багато зусиль, аби на Західну Україну поїхало якомога менше дітей. Застерігав напередодні канікул у виступі по Донецькому телебаченню працівник Тернопільського обкому партії: мовляв, я б своїх дітей не посилав, попереджував «Вечерний Донецк»: «А вдруг попадут в семью бывших соучастников Бандеры?». А були вони в теплих галицьких родинах, брали участь у колядках і вертепах. І розставалися — плакали...

Михайло ЛИСЕВИЧ.
Фото Богдана ПРИЙМАКА.
Тернопіль.

На фото:

Під час зустрічі в Тернопільській СШ № 3.

Ольга БУРЯКОВСЬКА (у центрі) розповідає в Запоріжжі про канікули в Тернополі.

Новини з усієї України

«АЛФАВІТНІ УСМІШКИ»

Та їхнє призначення дуже серйозне. От як звучить, скажімо, літера В:

Вітя — світла голова.
Вітя вчить нові слова.
Ви йому не заважайте,
Ви без нього погуляйте.
Він, як буде вільний час,
Вийде гратися до вас!

Правда, запам'ятовується враз? У цьому й сенс. А всього, як відомо, в українській абетці — 32 літери. На кожну з них відома українська поетеса Ганна Чубач склала віршика, художниця Людмила Бруєвич «одягла» їх у симпатичне лялькове вбрання. Вийшло дуже вдало. Діти одержали гру-алфавіт. Усі витрати по випуску «Алфавітних усмішок» тиражем 100 тисяч узяло на себе Товариство любителів книги УРСР.

Наш кор.

Скринька курйозів

НА ОБІД МАЛЮКУ — КОШТОВНОСТІ

У щотижневику «Реклама», що видається в Одесі, днями вміщено таку об'яву: «Шановний товаришу! На промтоварному ринку молодий чоловік у світлій куртці, невисокий на зріст, придбав банку дитячого харчування «Нутрилон», у якій знаходилися коштовності (про наявність їх у банці мати не знала). Щире прохання повернути їх за велику винагороду. Якщо у вас залишилося почуття жалю й милосердя до людей, відгукніться й зателефонуйте...».

Доречно, мабуть, запитати автора об'яви: а чи, бува, не за рахунок спекуляції, зокрема продуктами дитячого харчування, й напташено ті коштовності?

Георгій ВОРОТНЮК, власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

Сучасні загадки

ЗНОВУ НЛО!

Уфологи можуть занести до своїх картотек іще одну адресу — Білопілля. Пізно увечері повертаючись додому, Тамара Степанівна Курило побачила у своєму дворі незнайомого. При світлі місяця добре його розгледіла: високий, риси обличчя правильні, невелика світла борідка, сам у білому. Стояв спокійно, жодних рухів не робив. Дивно, я навіть не злякалась, тільки запитала: «Хто ти?». Він якось протяжно відповів: «Я — інопланетянин». Я не витримала, сховалась у сараї за дверима. Він, чую, підійшов, злегка посіпав за клямку: «Полетиш зі мною?». «Ой, ні, — кажу, — боюся!». Відійшов мовчки від дверей, за кілька хвилин щось зашуміло-засвистіло, — схоже, як літак злітає, тільки тихше. Перечекавши трохи, вийшла у двір — і ніби хто мені голову закинув догори. Дивлюсь, високо в небі підіймається біла куля... Вранці у дворі знайшли сліди: овальної форми глибока ум'ятина в льоду, а по краях — два невеличкі відбитки, як від опор...

Юрій ФАДЄЄВ, журналіст.
Сумська область.

Останнім часом у всіх на слуху слово приватизація. Як дати радянській людині у власність заводи, фабрики, землю, коли за багато років їй просто прищепили відразу до приватної власності? Непросто повернути громадську думку, яка не сприймає експлуатації людини людиною, безробіття, поділу на бідних і багатих — звичних жупелів ідеології рівності у злиднях.

Ми пропонуємо нашому читачеві дві статті. Одна — роздуми науковця щодо шляхів приватизації виробництва на Україні. Друга — конкретний приклад роздержавлення. Колектив фабрики викупив підприємство в держави. Отже, не якісь там темні особи з не менш темним минулим стали приватниками, а прості трудівники...

Читайте й розмірковуйте. І якщо треба зробити вибір, прислухайтесь і до аргументів наших авторів.

Олександр САВЧЕНКО

Через чотири місяці Олександру Савченку виповниться тридцять три роки. З 1981 року, після закінчення Київського інституту народного господарства, він викладає і веде наукову роботу в рідному інституті. Кандидатську дисертацію Олександр захистив п'ять років тому — у 1985-му. Докторська дисертація присвячена інноваційним процесам в умовах переходу до ринкової економіки. Нині, згідно з домовленістю між Київським інститутом народного господарства і Гарвардським університетом, Олександр Савченко перебуває на стажуванні у США.

Компетентний прогноз

ЗА РІК — ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПИ

Проблеми приватизації на Україні

ОСОБИСТО я переконаний, що необхідним елементом підприємництва є приватна власність, яка може існувати як в індивідуальній, так і в акціонерній формах. А головним суб'єктом ринку є не просто господар, а саме підприємець, який має притаманні тільки йому три мотиви поведінки. Перше мотивування — мрія та бажання заснувати свою «приватну імперію» і навіть свою династію. Другий мотив — бажання боротися до кінця заради істини. Третій мотив поведінки — необхідність значну частину свого прибутку відкладати, а не «проїдати». Іншими словами — робити інвестиції.

Одразу виникає запитання: що треба зробити, щоб відродити дух підприємництва на Україні? Як на мене, то насамперед змінити психологію населення у його ставленні до приватної власності та активної підприємницької діяльності. Не обійтися і без створення всіх інститутів ринкової економіки — валютної, фондової, товарної бірж, бірж праці тощо.

Далі треба провести радикальну приватизацію, тобто роздержавлення виробництва. Значну частину підприємств продати у приватну власність. Підприємництво не піде також без реформи фінансово-кредитного механізму, створення дворівневої банківської системи, жорсткого контролю за кількістю грошей в обігу. Нарешті, треба відмінити всі адміністративні обмеження на ціни та заробітну плату, доходи людей.

Якщо говорити про соціальні аспекти приватної власності, то варто зазначити, що населення країни психологічно ще не сприймає ні її, ні підприємницьку діяльність. Значна частина громадян охоплена реальним жахом перед безробіттям і підвищенням цін, читай — зниженням рівня життя. Все це — результат попереднього ідеологічного впливу на спосіб життя.

У традиційній науці й на практиці тривалий час вважалося, що ступінь сумління робітника визначається винятково матеріальними та моральними стимулами, а внутрішні іманентні особливості, мотиви, відчуття, думки повністю ігнорувалися. А жаль. Відтак багато втрачено.

Активна особистість свою поведінку в рамках трудового процесу визначає трудовою концепцією. Тому потрібно домагатися такого стану, щоб якнайбільша кількість індивідуумів ввела в свою трудову концепцію підприємницькі елементи. Отже, головне завдання на першому етапі переходу до ринку полягає в тому, щоб розхитати трудову концепцію більшості робітників і ввести до неї мотиви господаря, підприємця, новатора.

Найважчим при переході до ринку є приватизація державної власності. Головна проблема в тому, що приватизацію необхідно здійснити за короткий строк і при значній кількості об'єктів власності. Однак треба пам'ятати також, що висока швидкість приватизації призведе до порушення соціальної справедливості, а уповільнення темпів — до економічного краху державної економічної системи. Тож треба вибирати.

Виходячи з цього, можна запропонувати таку схему. Більша частина державних підприємств перетворюється в акціонерні товариства (корпорації). Їх власником виступають держава або місцеві органи влади — муніципалітети. На вказаних рівнях створюються відповідно державні та муніципальні форми приватизації, головною функцією яких є продаж підприємств через акції або аукціони.

Частина акцій, які йдуть на продаж за ринковою вартістю, можуть бути придбані будь-ким, навіть іноземними фірмами. Виручка від продажу акцій за ринковою вартістю частково надходить до відповідного бюджету, частково знищується для досягнення грошової і товарної збалансованості, а частково надходить на спеціальні рахунки банків для кредитування громадян, які не можуть викупити акції за номінальною вартістю.

За попередніми підрахунками, такий механізм за півтора роки дозволить приватизувати 30—40 відсотків державних підприємств. А це значить, що ринковий механізм господарювання буде працювати.

Ця загальна схема переходу до ринку і приватизації щодо України потребує деяких пояснень. Насамперед, як розділити (тобто продати за номінальною вартістю) акції між усіма громадянами республіки, адже ринкова вартість акцій різних підприємств буде різною. Мабуть, варто всі підприємства розділити на три групи. Перша — сучасні високорентабельні підприємства, конкурентоспроможні і на внутрішньому, і на зовнішньому ринку. Друга — рентабельні підприємства, які конкурентоспроможні тільки на внутрішньому ринку. Третя — збиткові і «старі» підприємства. Кожен громадянин республіки має право придбати за номіналом або за 30 відсотків ринкової вартості певну частину акцій (однакову для всіх громадян) підприємств кожної групи. Акції яких підприємств одержить громадянин, буде вирішувати лотерея.

Інша проблема для України — впровадження власної грошової одиниці. Принаймні через півроку після початку приватизації необхідно запровадити свої гроші. Для цього слід заборонити продаж акцій підприємствам та державним установам, які розташовані за межами України. Якщо приватизація відбуватиметься за спільної для СРСР валюти, то її наслідком буде не грошова стабілізація, а новий виток інфляції, з часом — і економічний колапс.

І останнє питання. Що дасть українському народу приватизація? Якщо діяти рішуче й професіонально, то принаймні кожний із нас стане заможнішим на дві-три тисячі карбованців і на цю суму зможе отримати бодай мінімальний дивіденд. Але приватизація обіцяє і піднесення економіки, а з нею й поліпшення якості життя. Причому треба зауважити, що найбільший ефект дасть об'єднання процесів приватизації і суверенізації України. За таких умов стандарти життя Східної Європи стануть реальними для України вже через один-два роки з початку реформ.

КУПИЛИ МИ ФАБРИКУ...

На шляху до ринку

Заплативши обласному побутовому управлінню понад двісті тисяч карбованців, працівники Ровенської фабрики хімчистки і банно-пральних послуг купили підприємство. Фірма «Либідь» тепер належить колективу.

Думка про викуп підприємства прийшла не одразу. Але не прийти вона просто не могла. У пресі, по радіо, по телевізору одне й те саме — ринок. Роздержавлення, приватизація, особиста зацікавленість...

Слухав-слухав, міркував-міркував, і вирішив: досить! Вже просто несила почуватися маріонеткою, яку безперервно смикають за ниточки «вищестоящі». Директором фабрики вважався, а насправді...

Отож, зібрав я якось у себе в кабінеті спеціалістів і, ніби між іншим, став говорити: чи звиклися, змирилися вони зі своїм існуванням, чи влаштовує їх механічна робота, чи ще жевріє вогник у душі, не запліснявіла творча думка? Даремно сумнівався — всі думали так, як і я, всі прагнули якихось змін, справжньої роботи. Початок було покладено, бо відомо, що навіть «голе» бажання — це вже півсправи.

Прикидали і так, і сяк. Більшість обладнання на фабриці вже відпрацювало своє, ціна йому — ломаний гріш. Та й «викачано» з фабрики вже стільки, що її задарма можна, мабуть, колективові віддати. А що, коли викупити підприємство?

Начальник облпобутуправління М. Колос ідею нашу підтримав. І в міністерстві поставилися з розумінням. І взялися ми за розрахунки, заручилися кваліфікованою допомогою юристів, фінансистів.

Обрахували ми все. Комісія облпобутуправління визначила залишкову вартість фабрики — 207 тисяч карбованців. З цим і пішли на першу розмову до колективу. Звичайно, ідея викупу підприємства для багатьох на той час вже не була новиною, але ж скільки ця новина породжувала запитань! Від чого, насамперед, (посади, стажу роботи, обсягу заробітку) залежить частка власності кожного? За яким принципом виплачувати дивіденди в кінці року? Як розраховуватися з тими, хто виходить на пенсію тощо?

Разів, може, двадцять доводилося змінювати редакцію статуту. Все ж потрібно передбачити: хто, як і скільки платитиме, як укладати договори, який статус матимуть працівники, зайняті на допоміжному виробництві...

Правда, чимало суперечок виникло стосовно того, чи потрібно враховувати виробничий стаж. Здавалося б, чим більше працювала на підприємстві людина, тим більшою мала б бути її частка в колективній власності. Ну, а якщо робітник влаштувався на роботу недавно, а загальний стаж — десятки років? А ті, що готуються до виходу на пенсію?

Вирішили так: членами колективного підприємства автоматично стануть всі, хто станом на 1 січня 1991 року працює на фабриці. На частку спільної власності, яка належить членові колективного підприємства, видаватимемо акції, за підсумками року виплачуватимуться дивіденди. Якщо працівник звільняється з поважних причин або виходить на пенсію, підприємство (і тільки воно) викуповує в нього акції. І, звичайно, видає йому належну частку прибутку. З тими ж, хто самовільно покинув роботу або звільнений за порушення трудової чи технологічної дисципліни, розмова інша: частки прибутку вони не одержать.

За статутом усі працівники укладають з підприємством контракти, а обслуговуючий персонал (сторожі, прибиральниці тощо) наймається на договірній основі. Реалізовуватимуться продукція і послуги за цінами й тарифами, встановленими за домовленістю зі споживачами або самостійно — з урахуванням попиту. У випадках, передбачених законодавчими актами, — за державними розцінками. Обсяг держзамовлення не повинен перевищувати 80 відсотків потужності підприємства.

Кілька слів про механізм викупу. Звичайно, для 360 членів колективу фабрики заплатити отих 207 тисяч — не важко, кожен міг би відразу внести кілька сотень. Але правління вирішило інакше — взяли позичку. А розраховуватиметься кожен у процесі праці. Хай відразу вчиться відчувати «рух», «роботу» кожного свого карбованця. Це, гадаємо, стане для багатьох першим своєрідним уроком економічного, ринкового лікнепу.

Чи не боїмося збанкрутувати? Ризик є. Тим паче, що ми перші такі «капіталісти» в системі побуту республіки. Але боятися вовка... Гарантії легкого й заможного життя не маю ні я як голова, ні члени правління, ні всі інші працівники. Навпаки, готуємося до штормів і підводних рифів, яких, безумовно, ринкові відносини нам подарують чимало. Ніхто з наших працівників не прокинеться повним власником фабрики. Власником треба стати. Коли кожен зрозуміє «це — моє». Тоді будуть прибутки у «фабрикантів», будуть задоволені і клієнти.

Але ось що: багато залежить, звісно, від колективу, але найбільше — від законодавців. Дадуть вільний доступ фінансового кисню — буде все. Задушать податками — буде, як тепер маємо. Отакі у нас думки.

Юхим ГЕРМАН,
голова правління фірми «Либідь».
Рівне.

Выступление Б. Н. Ельцина в Верховном Совете Украины

(Закінчення. Початок на 3-й стор.).

любого народа, даже когда это вызвано безвыходной ситуацией, это потеря, которая глубоко сказывается на существовании самого народа, его культуре, национальном самосознании. Поэтому мы поддерживаем линию, которую проводят республики на укрепление своего суверенитета, и сами последовательно, неуклонно проводим ее в жизнь в России.

Третье. Наши взаимоотношения мы намерены строить на принципах невмешательства во внутренние дела друг друга. Это естественная основа любых отношений. Но есть, конечно, один вопрос, который также следует учесть. Сегодня миллионы украинцев постоянно проживают в России, на Украине живет свыше 11 миллионов русских. Я думаю, наше понимание принципа невмешательства во внутренние дела друг друга должно учитывать это. Вы встретите с нашей стороны поддержку, если проявите вполне понятный интерес к своим соотечественникам, живущим в нашей республике. Надеемся встретить подобное отношение и с вашей стороны. Люди должны знать, что, где бы они ни жили, у них есть право и возможность на справедливость. Я уверен, что создаваемые на территории республик представительства сыграют в этом деле свою роль и будут служить делу укрепления наших отношений. Полагаю, однако, что гарантией прав граждан является развитие демократии и правового государства.

Четвертое. Мы считаем, что наши отношения должны развиваться как добрососедские. Договор, который будет подписан, лишь первый итог. Затем он будет наполняться. Последуют конкретные соглашения на различных уровнях — между областями, городами, в разных сферах, по предприятиям, по разнообразным направлениям. И это тем более необходимо в такое сложное время, как сейчас. Сегодня все мы страдаем оттого, что многообразные связи между Украиной и Россией стали крайне неустойчивыми. Рвутся связи, которые не были в равной степени выгодными обеим сторонам и держались на силе административного давления из Центра. Именно поэтому нам следует как можно быстрее устанавливать новые контакты, основанные на обоюдной выгоде и интересе. Тысячи предприятий ждут этого, ждут контактов, чтобы поскорее заключить договора.

Пятое. Во взаимоотношениях между Украиной и Россией, как и с другими республиками, не должно быть места силе, шантажу, давлению. История человечества, особенно в XX веке, доказала, что эти, на первый взгляд, самые сильные, рычаги воздействия оказываются в конце концов самыми недейственными. И они наносят ущерб прежде всего той стороне, которая их применяет. Я думаю, нам хватит мудрости в самом начале наших отношений объявить вечный мораторий на них.

И, наконец, шестое. Отношения между Украиной и Россией должны иметь собственную логику. Трудно сегодня предугадать судьбу договора суверенных государств Союза. Мы считаем, что надо было начинать с экономического союза. Для этого были основания, но в любом случае считаю необходимым заявить, что мы не ставим в зависимость от Союзного договора наши отношения с Украиной, наш договор между двумя суверенными государствами. Перед обеими нашими республиками стоят сложнейшие задачи. Координируя усилия, мы могли бы их решать эффективнее, не задерживаясь на бюрократических рифах союзных структур, которые сегодня безнадежно устарели. Заключение договора между Украиной и Россией очень своевременный шаг. Уже в ближайшее время можно было бы согласовать украинскую и российскую программы экономических реформ, обсудить на уровне исполнительных органов и принять конкретные решения по обоюдным поставкам. Решения общих, не терпящих отлагательств проблем, мы могли бы осуществлять совместными усилиями. В первую очередь это касается проблем Чернобыля. Мы можем принять участие в развитии тех производств на Украине, потребителем продукции которых является Россия, и наоборот. Почему бы нам не пойти по пути создания совместных предприятий? Я думаю, это открывает возможность в условиях экономической реформы привлечь для предпринимательства на территории России деловые круги Украины, а россиян — в вашей республике, тем более, такие законы в ближайшем времени будут приняты. Мы могли бы сообща сотрудничать с зарубежными партнерами, тем более, в соответствии с Декларацией, и Украина, и Россия имеют, по крайней мере должны иметь, независимую свою внутреннюю и внешнюю политику.

Разнообразны перспективы в развитии деловых, научных, культурных, человеческих контактов. И нужно, конечно, сейчас действовать. Нам нет необходимости предопределять все заранее. Надо раскрепостить людей, создать мощные стимулы инициативе, предпринимательству. Сама жизнь сделает эти отношения богаче и полноценнее всех предварительных планов. Мы стараемся наполнять содержанием горизонтальные связи между республиками. Этого всегда не хватало Союзу ССР. Взаимоотношения между ними осуществлялись, как правило, через Центр, что абсолютизировало роль отношений по вертикали, создавало основы неуязвимости Центра. В этом и состояла основная слабость модели старого Союза. Кризис Центра, который происходит сегодня, вызвал и кризис старого Союза. В конце прошлой недели Верховный Совет СССР начал, наконец, обсуждать вопросы, затрагивающие судьбы страны. Обсуждение шло в крайне остром и полемическом тоне. Иногда доходило чуть ли не до драки, создавалось впечатление, что в Кремле происходит бунт обиженных. Парламентариев можно понять. Законы, которые они принимают, не выполняются. Это обидно. Вот только на кого обижаются? На республики, из которых состоит наш Союз. Ведь и на этом заседании их суверенитеты большинством оказались просто незамеченными, в том числе и проект постановления, не согласованный с республиками, и не решались принять и действовать с позиции силы. Это, я думаю, по крайней мере, выражаю свое мнение, Верховного Совета России, это все-таки не пройдет. Времена эти прошли. И республики, которые заявили о своем государственном суверенитете, конечно, не будут отступать. Они будут двигаться именно в этом направлении, переходить на горизонтальные связи, а не снова стремиться к сверхцентрализации, снова давлению сверху по всем направлениям.

Видимо, не поняли некоторые руководители Союза, что республики приняли декларации или законы о государственном суверенитете и отката назад не будет. Понятно, главными темами были судьба Союза, коренная реконструкция Центра. Были высказаны разные точки зрения по этой главной теме, но фактически они выражали два основных подхода.

Первый — в этот кризисный момент попытаться сохранить сущность старого Союза. Вот это самое удивительное. То есть доминирование вертикальных связей, максимально возможная концентрация власти в Центре. При этом готовы пойти на некоторые уступки — заменить отдельных руководителей, несколько расширить полномочия республик, хотя есть голоса и наоборот — призвать к ответу не в меру, так сказать, распоясавшиеся республики, едва ли не силой отбросить их к исходному состоянию. Считаю, что этот подход не имеет будущего. В лучшем случае, он несколько продлит существование прежнего Союза, но не решит основных вопросов. Мало того, думаю, что положение после этого ухудшится, и вина в этом отношении ляжет на руководителей страны. Этим путем мы уже шли многие годы и убедились в его бесперспективности. Такой подход не учитывает главного: что такое продвижение республик к самостоятельности вызвано не амбицией органов власти в республиках. Это — выражение воли самих народов. Хочу подчеркнуть, стремление республик к суверенитету не означает их национальной замкнутости, самоизоляции. Это доказывает и акт заключения сегодня Договора между Украиной и Россией. Только между суверенными республиками - государствами могут сложиться прочные братские отношения, и они сами решат это. Могут быть многообразные горизонтальные связи. Эта позиция встречает в Центре резкое сопротивление. На словах может быть поддержка, но на деле — сопротивление, последовательное, постоянное. И в этом нет ничего удивительного.

Заканчивается время командовать республиками, сначала отобрать все, а потом милостиво распределять. Какой нужен Центр, и нужен ли — это все-таки решать самим суверенным государствам-республикам. Российский парламент неоднократно высказывался по этому вопросу и хочу подчеркнуть еще раз: эта тема является для нас крайне серьезной. Действуя в соответствии с Декларацией о суверенитете России, мы убедились, что принять суверенитет невозможно, по крайней мере, очень трудно, действуя только в рамках своей республики. Он будет оставаться только на бумаге, пока существует старый Центр, который своими действиями в любой момент может произвольно сузить сферу суверенитета республики, не считаясь с волей народа, нанося ущерб его интересам. Мы на практике убедились, что неотъемлемой частью укрепления суверенитета является практическая реконструкция Центра. Мы — против Центра, который, как и прежде, претендует на монополию власти за счет народа.

Хотел бы высказаться по поводу предложений Президента Горбачева, прозвучавших на союзной сессии. Предложения серьезные, и суть их в том, что формируются условия для президентской формы правления в стране. В то же время чувствуется отсутствие системности в подходе, механически соединены отдельные предложения и идеи. Создается нагромождение новых структур при сохранении старых. Такая путаница в структурах союзного руководства только усиливается. Снова предложения Президента подготовлены как бы впопыхах, без серьезной аналитической проработки, без совета, самое главное, с суверенными республиками. Это, к сожалению, уже не первый раз. Говорю об этом не для того, чтобы задеть Президента. Мы, как и другие республики, кровно заинтересованы в преодолении кризиса. Но старая болезнь продолжается. Снова уходят от ответа на главный вопрос: что составляет основу реформы Центра? Его всевластие? Или суверенитет республик? Сейчас это самое главное. Пора наконец сделать выбор, решать такие вопросы с участием всех республик, и не в пожарном порядке.

Хотел бы еще высказаться по этому вопросу. Существенные изменения должны претерпеть законодательная власть, работа Верховного Совета Союза и депутатского корпуса — это мое мнение. Жизнь говорит о том, что основная законотворческая деятельность переходит в республики. Но, думаю, что говорить об упразднении Верховного Совета Союза было бы, возможно, неправильно на данном этапе. Необходимо использовать его мощный интеллектуальный потенциал, опыт парламентской работы. Верховный Совет, его комитеты и комиссии могли бы глубоко прорабатывать крупные проблемы, которые стоят перед всеми парламентами страны, действовать на опережение. Такие разработки были бы полезны всем республикам, ведь они решают схожие проблемы, разрабатывают единые законы. Если же роль парламента держать, не пущать, заставить, тогда проблематично само существование и Верховного Совета. Может, республики согласятся на нечто типа Европарламента.

Особый разговор об изменениях на уровне исполнительной власти, осуществляемых до последнего времени правительством Союза. Сегодня ясно, что простыми кадровыми перестановками не обойтись. Самые лучшие, самые компетентные люди, попав в его одряхлевшие структуры, не могут изменить экономическую ситуацию. В то же время правительство сегодня концентрирует в своих руках настолько сложные и многочисленные функции, что просто его упразднение может создать угрозу на первом этапе жизнеобеспечения страны, каждой республики. Реформы исполнительной власти, конечно, потребуют времени. На этот период, как я предлагал на сессии, исполнительная власть может перейти к чрезвычайному антикризисному комитету, создаваемому на коалиционной основе, согласованной с каждой суверенной республикой. Помимо оперативных функций по разработке концепции, он должен взять на себя работу по выработке концепции создания эффективной исполнительной власти, в пределах тех компетенций, которые будут переданы ему каждой республикой.

Особый вопрос и более сложный — роль Президента в обновленном Союзе. Многовековая история нашей страны свидетельствует о том, какую огромную роль играл всегда глава государства. Он способен оказать огромное позитивное воздействие на жизнь общества. И мы, наверное, должны учитывать эту традицию. Президент, по моему мнению, мог бы своим авторитетом обеспечивать взаимодействие властных структур страны и в то же время являться гарантом разделения властей. Президент является и гарантом суверенитета республик, которые образуют Союз, если он не стремится к тому, чтобы центр оставался в том же качественном составе, который есть сейчас. Важной функцией Президента является организация интеллектуальных сил общества в решении важнейших проблем. В прерогативу президентских полномочий входит консолидация различных политических сил общества, организаций, партий, движений. Президент, наверное, должен и может организовать их диалог.

И, конечно, одним из приоритетов президентской деятельности является внешняя политика. И здесь роль республик тоже пока, к сожалению, незначительна. Украина, которая имеет значительно больший опыт самостоятельной внешней политики, чем Россия, сегодня все же самостоятельности настоящей не имеет, как и Россия. Я думаю, что республики могли бы и во внешнюю политику внести свежую струю своими инициативами.

Декларацию Верховного Совета Украины о провозглашении Украины безъядерным государством можно только приветствовать. У нас, конечно, не должно быть иллюзий, что можно отсидеться, переждать трудные времена. Пришло время решений, решений крупных и ответственных. Я думаю, что это нелегко, но такова наша, видимо, судьба.

В заключение хочу сказать: отношения между украинцами и русскими уходят в глубь веков. Мы живем бок о бок так долго, что не представляем себе жизнь друг без друга. Казалось бы, все, что могло произойти между нами, уже произошло. Но иногда думается, самое важное, самое интересное, наполненное истинным смыслом время в жизни наших народов еще не наступило. Я очень хочу верить, что оно начинается именно в эти дни. Немногие страны имеют такую сложную и драматическую историю, как наши. Не многие смогли бы выдержать и перенести то, что довелось пережить нашим соотечественникам. Бедами и страданиями предшествующих поколений они заслужили лучшую долю. Сегодня у нас есть реальные возможности открыть совершенно новую страницу наших взаимоотношений. Надо сделать этот шаг во благо украинцев и россиян, во имя процветания суверенной Украины, суверенной России. Спасибо.

—Інформ-шоу—

НЕПОСИДЮЧИЙ ПРЕЗИДЕНТ

За свідченням агентства Ассошіейтед прес, у минулому році президент США Джордж Буш підтвердив свою репутацію непосидючої людини. 131 день він провів за межами американської столиці, відвідавши країни Європи, Північної Америки, Близького Сходу, а також 113 міст у самих Сполучених Штатах. Цього року географія поїздок глави американського уряду розшириться, охопивши Австралію, Японію, країни Південно-Східної Азії та СРСР.

ХТО ЯК ПРАЦЮЄ

Відповідь на це запитання дають результати досліджень, опубліковані статистичними органами ФРН. Рекорд працьовитості належить японцям: у середньому житель цієї країни витрачає на роботу 2096 годин щороку. Друге місце вибороли швейцарці — 1966 годин. На третьому — американці — 1904 години на рік. Щодо наших співвітчизників, то вони взагалі до цього списку не потрапили.

—Увімкніть четвертий мікрофон!—

Кожен знає: у залі засідань Верховної Ради нашої республіки встановлено три мікрофони. Через них народні обранці висловлюють волю своїх виборців, діляться власними думками і спостереженнями, висувають пропозиції. Проте, щоб не позбавляти слова тих, хто не голосував під час виборів до Верховної Ради — мільйони українців, які живуть за рубежем, ми встановлюємо для них у редакції четвертий мікрофон. Звичайно, формально він — уявний, але, переконані, з його допомогою ми дізнаємося про точку зору української діаспори щодо проблем республіки.

МЕНШЕ ІЛЮЗІЙ — БІЛЬШЕ ВИВАЖЕНОСТІ

Місяці, що минули після моїх перших відвідин вашої республіки, коли я приїздив на конгрес Міжнародної асоціації україністів, позначені загостренням протистояння між консервативними і радикальними силами. Приміром, навколопарламентські пристрасті, інциденти з депутатами Хмарою і Гудимою — все промовляє про поглиблення конфронтації.

У цей період невизначеності, політичної й економічної нестабільності все більше надій покладається на українців, які живуть за кордоном. Щодо так званої української діаспори, бо не всі люблять це слово, то відразу слід застерегти від досить поширених ілюзій.

Звичайно, бажання допомогти Україні, сприяти процесам демократизації, відродженню мови й культури у діаспори є і останнім часом набирає певних організованих форм. Однак надто перебільшують ті, хто сподівається на валютні мільярди, що діаспора начебто може інвестувати в економіку України. Річ у тім, що сама діаспора сьогодні дуже неоднорідна. З восьмисот тисяч громадян Канади, які українці за походженням, лише близько десяти відсотків беруть активну участь в діяльності різних організацій, що функціонують при релігійних парафіях. Та й вони — далеко не динамічна і згуртована сила.

На яку ж допомогу діаспори може сподіватися сьогодні Україна? В першу чергу — на гуманітарну. Скажімо, у підготовці кадрів. Вже сьогодні багато українських науковців у діаспорі сприяють виїзду на навчання та стажування фахівців з республіки. Приміром, у нашому університеті у Ватерлоо зараз успішно проходить стажування молодий історик, що вивчає проблеми української еміграції.

Зазираючи у майбутнє, хотілося б висловити побажання трохи змінити фаховий склад тих, хто до нас приїздить. Бо вже так склалося, що їдуть здебільшого письменники і літературознавці, та майже зовсім немає суспільствознавців, політологів, соціологів. В той час як на Україні їх бракує.

Будемо відверті, соціологія, наприклад, сьогодні у вас у зародковому стані. Майже не ведуться опитування, не діє механізм дослідження громадської думки. Коли б подібна робота проводилась, можна було б уникнути багатьох конфліктів, зокрема у сфері міжнаціональних відносин на Україні, вивченням якої я давно займаюсь. Бо ж процес українізації — в необхідності його утвердження я глибоко переконаний, — проходить болюче. Це закономірно. Міжнаціональні тертя завжди були і будуть, вони є в усіх цивілізованих країнах, у тому числі і в Канаді. Ці проблеми не розв'язуються вольовим рішенням. Але не слід чекати, поки ситуація загостриться, а намагатися запобігати цьому, вивчаючи настрої населення. Це дасть змогу розумно протидіяти силам, які прагнуть спровокувати напруження, сприятиме розумним компромісам. Бо в різних регіонах республіки історично склалися різні умови, а отже і шляхи українізації мають бути неадекватними.

Є у нас зараз бажання і можливість допомогти у навчанні за кордоном більшій кількості українських економістів. Наявність кваліфікованих, обізнаних з досвідом західних країн фахівців — неодмінна умова суверенітету України. Та тут постає серйозна перешкода. Тривала міжнародна ізоляція України, коли всі питання зовнішніх зносин вирішував центр, сьогодні дається взнаки — кількість фахівців, які крім своєї спеціальності володіли б іноземними мовами, мізерна. Навіть англійською можуть спілкуватись одиниці. А що вже казати про такі мови, як японська та китайська? У двадцяті роки викладання цих мов у республіці було розвинуте, а сьогодні в українських навчальних закладах їх взагалі не вивчають. Як же без цього інтегруватися в світові процеси?

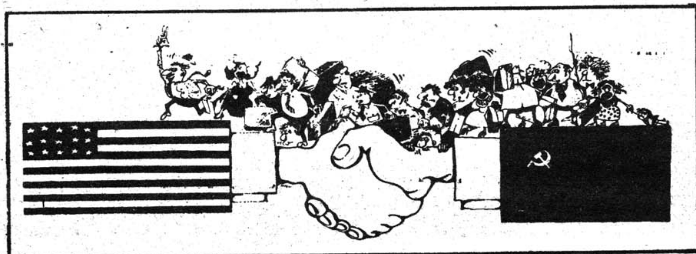
Спілкуючись із студентами, я відчув поширену тенденцію емігрувати на Захід. Трапляється, й ваша преса розповсюджує чутки, що Канада, нібито, готова приймати у великій кількості емігрантів з України. Подібні поголоски не мають під собою реальної підстави. Уряд моєї країни ніколи не погодиться на масову еміграцію з вашої республіки, бо це зустріне різку протидію багатьох країн Європи і Азії, потік емігрантів з яких зараз обмежується. Та й більшість канадських українців, предки яких свого часу залишили рідну землю не з доброї волі, переконані: сьогодні не можна допустити, щоб Україна лишилась багатьох молодих енергійних людей. Звичайно, процес еміграції зростатиме, в основному — це буде возз'єднання сімей. Не виключений і зворотний потік: частина людей старшого покоління бажає повернутися, тим більш їх солідна пенсія у канадських доларах дасть змогу влаштувати тут свій добробут. Однак не думаю, що обидва потоки будуть дуже масовими й істотно вплинуть на ситуацію в Канаді і на Україні.

Нарешті ще про одну ілюзію — підтримку великими державами процесу суверенізації республіки. Значної допомоги тут очікувати не варто. Захід дуже багато уваги приділяє стабільності, яку сьогодні вбачає у політиці Горбачова і міцному центрі. Звісно, ні США, ні Канада не будуть рішуче сприяти децентралізації Союзу, тому Україні слід більше розраховувати на свої сили, а не очікувати допомоги іззовні.

Давати конкретні прогнози, як будуть розвиватися події на Україні, не наважусь: ситуація надто складна і сповнена протиріч. Звісно, існує загроза заморожения процесу плюралізації. А втім, буде видно. Україна зараз пробуджується, хоч у центральних і південних районах, особливо в селах, процес йде вкрай повільно. В окремих місцевостях дуже сильне протистояння тих, хто бажає зберегти старий устрій. Нерідко їм вдається переконати населення, якому ще не вистачає політичної культури.

А в цілому, зрозуміло не — народ України дедалі наполегливіше прагне до істотних змін як політичної, так і економічної ситуації. Однак слід тверезо підходити до реалій життя. На думку багатьох на Заході, навіть якщо перехід до ринкових відносин пройде успішно, рівень добробуту зміниться не одразу: поліпшення прийде не раніш, як через п'ять років. А людям нетерпиться — і на цьому грають ті, хто хоче спинити закономірний перебіг подій. Не стану давати якихось порад, бо взагалі рішучий противник того, коли люди із Заходу пропонують готові програми й рецепти. Однак хотілося б у ці важкі часи закликати українців до терпимості, холодного розуму й виважених рішень. Від того, в якій мірі це вдасться, залежатиме майбутнє суверенної України.

Іван ЯВОРСЬКИЙ,
професор політичних наук університету в Ватерлоо.
Канада.

Радянсько-американське співробітництво: міст для еміграції! Малюнок **Юрія ГОЛОВЧЕНКА.**

ТЕЛЕФОН ПОЛІЦІЇ — 112

За повідомленням газети «Таймс», з 1992 року в усіх країнах Європейського співтовариства телефон для виклику поліції буде один і той же — 112. Набравши цю комбінацію цифр, можна буде також викликати пожежну і «швидку допомогу».

Тепер приїжджому не знадобиться витрачати зайвий час на пошук телефонних номерів цих екстрених служб.

І ТАК «ПРОКОВТНУТЬ»!

Аналіз, проведений дюссельдорфськими (ФРН) лінгвістами, показав, що коментатори західнонімецького телебачення обходяться у своїх виступах перед глядачами «набором» фраз і епітетів, число яких загалом не перевищує трьох тисяч (на всіх).

Ці дані, одержані на основі ретельного вивчення передач лише за один місяць — січень— протягом цілого десятиріччя, показали, що власники телевізорів змушені споживати (цитуємо): «вкрай обмежений репертуар висловів... Це— як у національній лотереї» (аналог нашого «Спортлото» — ред.): усі знають кількість розігруваних кульок і їх номери, проте нікому не відомо, як вони цього разу розташуються». Розрахунок телекоментаторів, мабуть, досить практичний: телеглядачі «і так проковтнуть» пропоновані їм тексти.

ПОЦІЛУНОК НАТЩЕСЕРЦЕ

У день весілля молодята з іспанського міста Матільда змушені майже нічого не їсти до... поцілунку. Річ у тім, що, відповідно до давньої місцевої традиції, цілуватися їм доводиться... догори ногами. Жениха й наречену підвішують за ноги, і вони перебувають у такому стані доти, поки їм не вдасться поцілуватися. Звісно, на повний шлунок цього краще не робити.

—Позаздримо!—

Капіталістичне змагання

Американський журнал «Форчун» не зрадив традиції, як завжди, вмістивши на своїх сторінках список найзаможніших людей світу. Навряд чи є сенс шукати у цьому реєстрі прізвища наших співвітчизників чи то громадян Східної Європи. Перше місце за кількістю багатіїв світового масштабу вже протягом багатьох років утримують Сполучені Штати Америки — тут їх 58. Впевнено дивляться у майбутнє японські мільярдери, хоч їх у «золотому списку» минулого року поменшало до восьми (порівняно з дванадцятьма у 1989 році).

Рекордсменом, тобто найбагатшою людиною світу, залишається 44-річний султан Брунею Хассанал Болкіах, заощадження якого сягають 25 мільярдів доларів. Король Саудівської Аравії Фахд — попри напружену ситуацію у регіоні — у минулому році примножив свої багатства. Він має 18 мільярдів і впевнено втримує другу позицію.

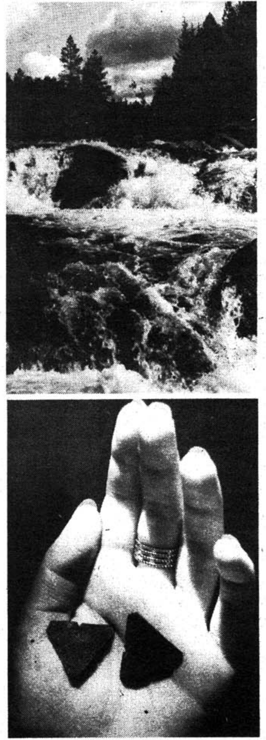
Третє місце — і 12 мільярдів доларів — належить американській сім'ї Марс, власникам мережі концернів з виробництва продуктів харчування та кондитерських виробів. Не інакше як любов співвітчизників до ласощів сприяла сходженню цієї заповзятливої родини на п'єдестал лідерів.

Звісно, в усі часи королівські сім'ї не потерпали від нестатків. Однак не може не вражати те, що найзаможнішою людиною в Європі й четвертою у списку багатіїв світу продовжує залишатися королева Великобританії Єлизавета II. В одинадцять мільярдів оцінюється сьогодні її достаток, що включає, окрім грошей, рухоме й нерухоме майно, колекції картин, посуду, коштовностей.

Уперше до десятка лідерів увійшов громадянин Тайваню, що свідчить про стрімке зростання ролі Південно-Східної Азії у світовому бізнесі.

Прокіп ЮРЧУК.

Українські домовини — за Полярним колом...

Цього літа ми з дружиною подорожували Кольським півостровом уздовж Полярного кола — від Кандалакші до старовинного поморського села Варзуга. Неподалік від Кандалакші де закінчується мальовничий фіорд, розкинулося фінське поселення Колвиця. Кілометрові, вкриті лісом гори нависають над селищем, надаючи краєвиду колорит ведмежого кута. Корінні жительки Галина та Роза Коллєєви розповіли:

— У 1939 році натовпи переселенців з приєднаних земель Західної України нескінченною хвилею йшли через село далі на північ. Йшли зимником, тобто просіками в лісі, бо шляху ще не було. Діточок та небагатий скарб везли на санчатах. Взимку, за Полярне коло, світ за очі тікали від нової влади. Водночас в десяти кілометрах від села, на березі гірської річки Тікша з'явився перший концтабір для «приєднаних». Незабаром виросли другий і третій табори — мабуть, не дуже рвалися українці будувати комунізм... Табори розташували в сирому й геть не пристосованому для життя місці — на дні вузької й темної ущелини. Землі там не було зовсім, лише велетенські валуни, обтягнуті переплетеним корінням та мохами...

Через кілька днів ми побували на території таборів. Там було тихо й сумно. Комари ледь чутно гули, тихо дзюрчала Тікша. Серед руїн бараків знайшли кілька бляшаних печей із залишками вугілля. Інколи зустрічалися заіржавілі речі з побуту в'язнів: залишки гасових ламп, ковані цвяхи, клямки від дверей. Житло охоронців було збудовано на горі, де комашню зносило вітром.

Навколишні ліси дуже сильно проріджені в'язнями, де й сьогодні можна зустріти заготовлену деревину, яка позеленіла та погнила. На відстані кілометрів з п'ять від табору, серед глухої тайги, знайшли складене у вигляді правильних чотирикутників каміння. Хто й навіщо їх збирав! Поряд — ні доріг, ні стежок.

Табори — далеко від міст і великих шляхів, тому що про них майже ніхто не знає. Місцеві жителі, вважають ці місця «нечистими» і обходять їх. Молодь узагалі нічого не знає, бо старожили уникають розмов на ці теми: тут гуляла нечиста сила...

Років через п'ятнадцять тайга сховає залишки бараків, незнайдений цвинтар, і ще один рядок з історії страждань українського народу буде стерто з пам'яті...

Андрій КОТЛЯРЧУК.
Фото автора.

Репортаж

В ГЛИБИНАХ «САРКОФАГА»

«Саркофаг» знову у центрі уваги. Тут працюють вчені, спеціалісти-атомники. Пропонуємо читачам репортаж, зроблений під час не дуже тривалого (за об'єктивним хронометражем) перебування в епіцентрі глобальної катастрофи. Безумовно, це вимагало від автора мужності й рішучості, оскільки пов'язано з певним ризиком, безпосереднім шкідливим впливом радіації.

Залізними сходами піднялися у вузький коридор поста дозконтролю. Змінили взуття на спеціальні капці, зайшли у санпропускник. Там одягнули білі шкарпетки, тонкі сорочки, зверху — зелений бавовняний костюм. Респіратори ретельно пов'язав дозиметрист санпропускника М. Громов. У спеціальні кишені кожен вклав дозиметричний накопичувач. І тільки після цього взяли до рук целофанові мішечки з фотоапаратами і блокнотами.

— Ні за яких обставин не знімати респіратор, — нагадав ще раз К. Чечеров, начальник лабораторії ядерного палива Комплексної наукової експедиції. — Не поспішати, не відставати, нікуди не заходити без дозволу. Радіація — снайпер, який стріляє без попередження.

Довгим коридором, обшитим металом, швидко попрямували до блочного щита управління колишнього 4-го енергоблока. Операторський пульт управління атомного блока справив гнітюче враження — нутрощі загиблого величезного корабля.

Фатальної квітневої ночі панелі світилися вогнями. Після вибуху згасли, і більше не спалахнуть вже ніколи....

На зеленій стіні напис: «Радики, з привітом! Надя». «Автограф» 1986 року...

Далі шлях проліг до моніторної бурової дільниці, де інженер М. Харкуца стежить на екранах телевізійних моніторів за роботою бурильних установок. Ці установки пробивають свердловини в завалені вибухом і «запечатані» свіжим бетоном приміщення колишнього четвертого блока. Пояснили: ці приміщення для того, щоб знайти і контролювати стан ядерного палива.

Вже є 140 свердловин, а роботи попереду дай Боже...

Коротка розмова з бурильниками. Начальник групи по вимірюванню нейтронних потоків і гама-випромінювань Комплексної експедиції А. Воробйов: пробиваються до приміщення, де могло знаходитись ядерне паливо. Вже є понад 6 метрів, та до мети ще далеко. Довкола чорні тіні. Білі маски на обличчях. Понівечена вибухом арматура, понівечені багатотонні металеві балки. Час перебування — хвилини.

Дух перевели тільки у лабораторному приміщенні, де відносно чисто. Потім почали перевдягатись у «скафандри». Коли залізли всередину напівпрозорих комбінезонів, К. Чечеров допоміг кожному з нас щільніше затягнути усі зав'язки. Замість легких «пелюсток» ретельно підігнав важкі гумові респіратори з потужними фільтрами, перевірив їх на герметичність.

На руки замість рукавичок з тканини наділи гумові. Вони не тільки краще захищали від радіації — в них значно зручніше працювати з фотоапаратом.

У другий маршрут вирушили дещо впевненіше. Навіть жартували.

Пробралися крізь пролом у бетонній стіні. Аби тільки не послизнутись. Освітлення слабке. Коли небезпечно, людина підводить очі до неба. До неба... Дивитись вгору не можна. Запорошує очі радіоактивний пил.

Тепер весь час тільки вниз. На нульовій позначці зайшли до басейну-барбатера.

— Тепер слухайте уважно, — глухим голосом каже Чечеров. — Он те місце попереду під трубами треба пробігти дуже швидко. Далі — отвір у вертикальну шахту, а в ній — залізні скоби... Пірнеш по груди, подаси сигнал товаришеві. А тепер — гайда!

Зігнувшись, як під невидимими кулями, першим на той бік перебіг Юрій Кобзар. Невдовзі почули голос: «Давай!». Пішов Володя. «Давай!». Третім — я. Підбіг до люка, подав целофановий мішок з фотоапаратом і блокнотом. Так ланцюжком і спустилися у парерозподільний коридор.

Коли різко занурюєшся з аквалангом під воду, то кожен метр лягає на тіло величезним тиском. А тут кожен крок у глиб «саркофага» обертається проти людини підвищенням радіаційного рівня. Стіни для осторогти обшиті свинцевими пластинами. Але далі — їх вже не буде. Свинцеві пластини просто немає до чого кріпити і ні на що класти.

— Бережіть респіратори! — нагадує Чечеров.

Він першим ліг на живіт і поповз у чорну нору. Повземо метрів десять. Найвужче місце проходимо «на видиху». Відчуваю животом теплий бетон, під яким сховалось ядерне паливо. У лікті й коліна боляче давлять дрібні камінці. Нарешті вибралися на той бік. Дихаємо так глибоко й важко, що аж в грудях свистить. Чи це фільтри респіраторів так «співають»?

Трохи пізніше ми побачили крізь отвір у пароскидному клапані відбійний молоток і захисну маску для електрозварників. Отже, сюди теж хтось «ходить» на роботу?

— Це наші хлопці пробивають звідти отвір у підреакторне приміщення, щоб просунути через нього перископ, — пояснює Чечеров. — Коли потрібно буде, то ми й датчики встановимо.

Я заліз у середину пароскидного клапана і взяв однією рукою електричний відбійний молоток. Важкий... І уявив собі людину в цьому кам'яному, гарячому пеклі. Респіратор і захисна маска. Відбійний молоток тримати над головою. Отакі умови праці.

Тіні витанцьовують, немов привиди. Несподівано у довгому коридорі чийсь промінь ліхтаря, ковзнувши по чорній стіні, висвітив у темряві білий циферблат годинника. І всі ліхтарі спрямувались в одну точку. Було добре видно напис «Стріла», іржавий слід від корозії через цифру «6» і чорні стрілки. Вони завмерли на відмітках 1 година 23 хвилини...

Просто перед собою, внизу біля ніг, бачу в чорній рамі велику ікону. Як вона потрапила сюди? Я навіть нахилився, щоб краще розгледіти. Квіти з фольги світяться в промені ліхтаря, як золоті.

Але це не ікона, а багатошарове захисне скло. Ще до аварії крізь нього вели спостереження, коли у реактор завантажували ядерне паливо. А «золотим» скло зробила радіація. Через цей отвір вже завели металеву естакаду, щоб потім запускати візок з телекамерою. Для дослідження центрального залу...

Ну, а тепер, коли віддихались, можна зробити найголовніше — зазирнути туди, де до вибуху був реактор.

— Не більше двох секунд, — попередив наш поводир. — Там, з дірки, 70 рентген світить.

Кілька кроків по лабіринту, який веде у центральний зал. Потім трохи праворуч. Дірка в бетонному моноліті. Тепер треба визирнути так, наче граєш у піжмурки. Останній порух — і все перед очима.

«Двадцять два!» — відлічив мій внутрішній голос одну секунду. І за цю мить я побачив, немов під час сліпучого спалаху нічної блискавки: бетонні брили, захисна кришка колишнього реактора. Шматки труб, дротів, радіобуї з цифрами «12» і «14», скинутих сюди з вертольота...

«Двадцять два!» — повторив мій внутрішній голос ще раз. І за цю другу секунду я встиг глянути вниз. Звідти, де після вибуху вирував неймовірний жар, і в душу, і в обличчя війнуло крижаним холодом. Було таке відчуття, наче я подивився не в шахту колишнього реактора, а в експериментальний проект могили для всього людства.

Третьої секунди, щоб подивитись вгору, у мене, на жаль, вже не було...

Микола ХРІЄНКО,
кореспондент газети «Чорнобильський вісник». (Спеціально для «Голосу України»).
Чорнобиль.

Мати—Надія

Днями у Львові відкрився крайовий спеціалізований госпіталь для дітей, потерпілих від чорнобильської аварії. У відкритті цього лікувального закладу взяли участь заступник голови американського фонду «Діти Чорнобиля» Надія Матківська та голова постійної Комісії з питань чорнобильської катастрофи письменник Володимир Яворівський.

В біді не лише пізнаються друзі. Біда перевіряє будь-яку людину на те, скільки ж у ній — людини. Серед слів «співчуття» та «співучасть» мені ближче останнє, бо саме тоді частку твоєї біди бере на себе той, хто поруч. Так зробила Надія Матківська. Українка за походженням, американка за місцем проживання, перша жінка на планеті, яку недавно український парламент схвильовано привітав з присвоєнням незвичного звання — «Чорнобильська мати». Коли вибухнув час чорнобильською бідою, Надія Матківська стала однією із засновниць американського фонду «Діти Чорнобиля». Зібрала навколо себе таких же одержимих жінок з української діаспори, які, за влучним висловом Володимира Яворівського, гарно трясуть місцевих товстосумів.

Першим і дуже помітним результатом їх діяльності був 120-тонний вантаж, котрий доставив «Руслан» з Америки. Ліки, медичне обладнання, продукти дитячого харчування, вітаміни — як вчасно все це було тоді. Згодом був ще один літак і ще 160 тонн допомоги. А далі пані Матківська, за гроші свої й фонду, просто брала хворих дітей і влаштовувала їх на лікування в американські клініки. Як відтанули, як засвітились надією — може вперше за багато місяців відчаю — очі їх батьків...

— Так, порятунок бодай однієї дитини вартий будь-яких зусиль, — говорила під час свого приїзду на Україну пані Матківська. — Але ми зрозуміли, що значно ефективніше не перевозити дітей через океан, а зробити можливим лікування на Україні. Тоді й зарадити можна буде більшій кількості потерпілих. Так, у вас немає клінік нашого рівня, бракує обладнання, ліків, кваліфікованого персоналу. Що ж, ці проблеми ми й візьмемо на себе.

У ці дні Надія Матківська знову на Україні. У Львові відкрилася перша клініка для комплексного лікування потерпілих від чорнобильської катастрофи. Чиста зона і повне взаєморозуміння з місцевою владою визначили її місцерозташування. Певно, нашого в ній — самі стіни. Про решту потурбувався американський фонд. Спеціалісти, котрі приїдуть з США, навчатимуть наших медиків. Крім того, представники фонду стежать, щоб усе найпрогресивніше одразу використовувати у практиці.

Наступний такий же лікувальний заклад розташовуватиметься безпосередньо в зоні біди.

...Чорнобиль. Ще висить над нами цей дамоклів меч. Завдяки зусиллям таких відкритих чужому горю людей, як Надія Матківська, цей страшний меч можна відвести, зупинити зловісний рахунок жертв.

Зоя ПЛЕХУН.

На фото: Надія МАТКІВСЬКА і Дмитро ПАВЛИЧКО. Фото Сергія ДМИТРИЧЕНКА.

Листівкою із зображенням ширяючого ангела матушка Наталія запрошувала мене на урочистості з нагоди свого ангельського імені. Черниці після постригу в монахині не святкують традиційний мирський день народження.

Прокинувся від лунких, розмірених ударів акацієвої «колотушки». Церковниця вже встигла від головної лампади, що повсякчас горить перед святинею храму — іконою «Споручниця грішних», запалити менші посестри, відімкнути хвіртку, оглянути монастирську територію і тепер скликала сестер на літургію. Ігуменя, у вихідній з чорної шерсті рясі, дістала футляр з двоголовим орлом на кришці й одягла золотий хрест з рубінами, подарований монастирю ще царем у день освячення Свято-Троїцької обителі. Покійний Святійший Патріарх Пімен удостоїв її права носити й другий хрест з прикрасами. На настійне прохання фотокореспондента начепила й ордени преподобного Сергія Радонезького III ступеня та рівноапостольного князя Володимира II ступеня.

Прошелестіла рясою інокиня Ганна, поспішаючи на дзвіницю. Ударив заклично великий дзвін. Удруге, втретє... Ніби відлічував роки перебування матушки Наталії в монастирі, її ігуменство. Двадцять літ біля керма святого прихистку!

Фото Івана ЦУРКАНА.

ДЕНЬ АНГЕЛА ІГУМЕНІ

НА КОЖНИЙ період Господь обирає своїх правителів: як у духовному житті, так і в світському. 1064 року києво-печерський ігумен Варлаам заклав на березі ріки Корчик жіночу обитель, присвятивши її Благовіщенню Пресвятої Богородиці. Після Брестської унії Корецький монастир, освячений уже на честь Воскресіння Христового, залишився одним з небагатьох відданих православ'ю. Обитель слугувала надійним схованком для багатьох сестер, котрі рятувались од переслідувань уніатів.

Ігуменя Серафима випросила у племінника князя Самуїла земельний наділ під ще один монастир — в ім'я Святої Трійці. Енергійно розпочаті роботи припинились у зв'язку з загибеллю князя на війні. Його ж рідний брат князь Ян-Карл прийняв католицтво і передав обитель францисканським черницям. Православні залишились у старому Воскресенському монастирі.

І тільки 1880 року за ігумені Феофанії архієпископ Волинський і Житомирський Димитрій освятив храм на честь Пресвятої Трійці. 39 черниць і 6 послушниць перебрались у нову обитель, влаштувавши Воскресінський скит. На спорудження Свято-Троїцького монастиря коштів не шкодували. Імена меценатів поминаються на кожній літургії.

У період громадянської війни тут знайшли притулок сотні сиріт, дітей червоноармійців, селян. У важкі воєнні часи стіни обителі слугували надійним укриттям для місцевих жителів, хліб з монастирської пекарні не раз рятував людей від голоду. Корецькі насельниці передали на будівництво танкової колони імені Дмитра Донського 2,5 тисячі карбованців, у фонд оборони — понад 16 тисяч. І сьогодні Христові сестри продовжують традиції соціального служіння. Біди народу — болі обителі. Райлікарня одержала в подарунок комплект білизни. П'ять тисяч карбованців перерахували у Фонд миру, стільки ж — жертвам чорнобильської катастрофи. Адрес доброти і милосердя не злічити!

НА КОЖНИЙ період Господь обирає своїх правителів... 9 серпня 1925 року Бог благословив молоде подружжя Олександра й Ольгу Ільчуків первістком — Надійкою. Потому Всевишній не скупився ні на хлопців, ні на дівчат, і найстарший доводилося доглядати братиків і сестричок, поратись у маєтному господарстві. По війні Ільчуки для подяки Богу поспішили в монастир, прихопивши й Надію. У святій обителі вона вирішила залишитися назавжди. У черничку сім'ю Надію Ільчук зарахували напередодні Святої Трійці — престольного свята. Перша всеношна... Церква уквітчана зеленню, пахучою лепехою: «Боже! Такі зводи, така велич! Чиїсь руки збудували цей храм і монастир, а я в ньому житиму!». З вісімнадцяти років в обителі, спізнала всі послухи.

У лютому 1969 року інокиня Надія прийняла ангельський образ і з благословіння Патріарха нове ім'я — Наталія. Чин постригу вразив своєю величчю. Постригальниця дала обітницю служити Богу й бути покірною, бо послух вище поста й молитви. Тіло покрили чорна ряса, апостольник і клобук. Архієрей вручив чотки — меч духовний, хрест — святий предмет перемоги Христа над дияволом, життя над смертю. А ще через рік після смерті матушки Людмили Наталію Ільчук возвели в сан ігумені. Чимало довелося спізнати, поки на барометрі світсько - релігійних відносин потепліло. Черниці вистояли. Хоч тілом немічні, зате духом сильні. Як і їхні біблійні супутниці: Марія Магдалина, Марія Єгипетська, Варвара, Катерина... Коли Христа залишили учні-апостоли, його продовжували супроводжувати жінки. Вони й на Голгофу зійшли, не боячись варти.

Позаторік день Ангела матушка Наталія відсвяткувала на єрусалимській землі. У дореволюційні часи, коли російська валюта цінувалася, пілігримам вистачало 57 карбованців на дорогу в обидва кінці і 13 копійок на день за ліжко, обід із двох страв і чай. Оскільки нинішній карбованець неконвертований, ціни на все зросли в десятки разів, для масових відвідин біблійних місць потрібно чимало валюти. Матушка Наталія — одна з тих щасливців, кому випало побувати на Святій Землі.

У пам'яті постали сюжети з Біблії, описи Буніна, Булгакова... Єдине у світі місто, священне відразу для трьох релігій. Здається, кожний камінь вбирає мудрість іудаїзму, християнську любов до ближнього і багатотерпіння ісламу. Лабіринт вузьких вуличок. За двісті кроків од головної християнської святині — Храму Гроба Господнього — невеличка церква з подвір'ям, так звані російські розкопки. Тут архімандрит Антонін, високоосвічена людина, сходознавець та археолог, під багатовіковими нашаруваннями знайшов «судні врата» — залишки міської брами, якою Христос простував на Голгофу. А ці сходинки ведуть до печери, де візантійська імператриця Олена відкопала дерев'яний хрест, на якому розіп'яли Спасителя. А ось і едикула — усипальниця, де покоїться Гроб Господній. Напівморок, миготіння свічок. Запах ладану й воску. Багатомовний шепіт молитов...

Хайфа, Назарет, Фавор... За спресованими буднями співпрочани не забули про день Ангела ігумені Корецької обителі. В Горньому жіночому монастирі з цього приводу відбулася служба Божа. І кожний — з подарунком. Навіть пиріг спекли.

І все ж у рідних стінах — найліпше! І Христові сестри — єлей. Якщо й доводилося пити чашу гіркоти, то з рук владоможців. Бог їм суддя!

...Служба досягла кульмінації. У мирній ектенії пом'янули його Святість Патріарха Московського і всія Русі Алексія Другого, ігуменю Наталію... З вівтаря винесли Євангеліє в коштовному окладі. Партесним співом озвалися два кліроси. Архієреї та духовенство у митрах, ризах, поручах виструнчилися перед іконою Адріана і Наталії, уквітчаної червоними трояндами, жоржинами, гладіолусами. Архієпископ Рівенський і Острозький Іриней зійшов на орлець — знак архієрейської влади. Після прочитання Євангелія духовенство підійшло до помазання. Ігуменя Наталія, поцілувавши ікону, підставила лоб під пензлик, яким владика, вмочивши у мир, вивів хрест. У чергу до миропомазання в колону по два вишикувалися черниці, прочани...

ПОВОЛІ гаснуть вікна в келіях: після читання вечірнього правила черниці готуються до сну. Але є в обителі місце, де молитва не припиняється ні на хвилину. «Незасинаючий Псалтир» — так називається цей вид молитовного діяння у православних монастирях. Змінюючи одна одну, сестри читають Псалтир. За обитель, країну, за мертвих і живих. За нас з вами, грішних.

Володимир ЧОПЕНКО,
журналіст.

Корець,
Рівенська область.

Жниво

НАГІРНА ПРОПОВІДЬ ХРИСТА

«Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені, і я облегшу вас...» Більш як 7 десятиліть ми не хотіли чути цих слів. Христос був для нас міфом, казкою, легендою, вигадкою попів. Зневірені, обпалені Чорнобилем, ми лише зараз відчули втому і тягар, які несли нести далі. Та нарешті зрозуміли, що розкидане нами каміння нам і збирати. А зрозумівши, шукаємо тих слів правди і добра, які врятують від остаточної руїни нашу землю і наші душі. Ті великі й прості слова стали для людства моральним кодексом ще майже 2000 літ тому. Вони — в Нагірній проповіді Христа:

«Блаженні убогі — царство Боже бо ваше. Блаженні голодні тепер, бо ви нагодовані будете. Блаженні засмучені зараз, бо втішитесь ви.

Блаженні ви будете, коли люди зненавидять вас і коли проженуть вас, і ганьбитимуть, і знеславлять, як зле, ім'я ваше за Людського Сина.

Радійте того дня і веселіться, нагорода бо ваша велика на небесах. Бо так само чинили пророкам батьки їхні.

Горе ж вам, багатіям, бо втіху свою ви вже маєте.

Горе вам, тепер ситим, бо зазнаєте голоду ви. Горе вам, що тепер потішаєтеся, бо будете ви сумувати та плакати. Горе вам, як усі люди про вас говоритимуть добре, бо так само чинили фальшивим пророкам батьки їхні!

Любіть своїх ворогів, добро робіть тим, хто ненавидить вас.

Благословляйте тих, хто вас проклинає, і моліться за тих, хто кривду вам чинить. Хто вдарить тебе по щоці, підстав йому і другу, а хто хоче плаща твого взяти, віддай і сорочку.

І кожному, хто в тебе просить — подай, а від того, хто твоє забирає, — назад не жадай.

І як бажаєте, щоб вам люди чинили, так само чиніть їм і ви.

А коли любите тих, хто любить вас, — яка вам за те ласка. Люблять бо й грішники тих, хто їх любить.

І коли добре чините тим, хто добре чинить вам, — яка вам за те ласка? Бо те саме і грішники роблять.

А коли позичаєте тим, що й від них сподіваєтесь взяти, — яка вам за те ласка? Позичають бо й грішники грішникам, щоб одержати стільки ж.

Тож любіть своїх ворогів, робіть добро, позичайте не ждучи нічого назад, — і ваша за це нагорода великою буде, і синами Всевишнього станете ви.

Будьте ж милосердні, як і Отець ваш милосердний!

Також не судіть, щоб не суджено й вас, і не осуджуйте, щоб і вас не осуджено; прощайте, то простять і вам. Давайте — і дадуть вам; мірою доброю, натоптаною, струснутою і переповненою вам у подолок дадуть. Бо якою ви мірою міряєте, такою відмірять і вам».

Релігія і суспільство

РУН-ВІРА

«Для достойного народу немає значення, яку релігію сповідує його сусід і як його сусід ставиться до його релігії. Він з чужих земель ні релігії, ні обрядів, ні правди не імпортує і своєї релігії їм не нав'язує. І світлим духом благочестя натхнені сповідники РУН-віри, для яких духовна незалежність є священною».

Такими словами починається рекламний проспект, надісланий з резиденції глави РУН-віри в США.

РУН-віра — рідна Українська Національна віра. Її релігійні громади (станиці) зорганізовані в Австралії, Канаді, Америці, Англії та інших країнах. Сповідники РУН-віри не визнають Ісуса Христа Богом, вважаючи що християнство нав'язано світові іудеями. Вони мають своє святе письмо «Мага віра», катехізис «Навчання. Пісня. Молитви», обряди і родинні правила.

Основоположником РУН-віри став Левко Силенко, якого нині РУН-віруючі вважають пророком, що реформував прадідівські вірування і звістив віру в єдиносущого Господа Дажбога.

Для чого українцям потрібна РУН-віра? На це запитання Учитель Лев Силенко відповідає: «Щоб українці не були релігійними по-чужому, щоб не жебрали прав у чужих релігійних авторитетів, щоб не були тими блудними синами, які в екстазі падають на коліна перед святощами Греції, Риму і не знають на рідній землі, хто вони є, коли і чому закуті».

Штаб-квартира РУН-віри в США координує діяльність станиць, посилає всім бажаючим поштою книгу «Мага віра» катехізис «Навчання. Пісня. Молитви».

Її адреса: RUN-vira Oriana, P. O. Box 147 Spring Glen, N. Y., 12483 USA.

Валентин ОЛЕКСЕНКО.

БАНКІРИ З БИТОГО ШЛЯХУ

Валерій
ШЛОМА

Валерій Михайлович ШЛОМА — професіональний журналіст, багато років працює власним кореспондентом тижневика «Экономика и жизнь», останні чотири роки представляє це видання у Києві та багатьох областях республіки.

НАПРИКІНЦІ грудня у Дніпропетровську, якщо непогодиться та підкинуть диму металурги, стає пасмурно. Зимовий день кінчається, у природі якась сирість, ліхтарі на міських вулицях і площах ще не засвітились.

Починається вечірній час пік: на перехрестях — пробки, трамваї і тролейбуси забиті робочим та службовим людом. А день швидко згасає.

Сірі сутінки в цей час охоплюють і тиловий під'їзд оперного театру, куди, виравшись із потоку машин на короткий час, припаркувались «жигулята» з номером Я97—46 ДП. Буквально через декілька хвилин біля магазину «Голубок», що навпроти театру, на мить загальмувала службова «Волга». Респектабельний чоловік, який вийшов із неї, забарився і нібито випадково підсів у «Жигулі» з уже відомими номерами.

Машина ця знову влилась у густий потік, вибравшись на набережну імені Леніна, акуратно в'їхала у двір будинку № 17 і зупинилась. Водій споро відкрив скриньку для рукавичок і перекинув у сумку пасажира пачки грошей у банківських упаковках.

Виїхали на вулицю Ленінградську, загальмували. Цілком респектабельний чоловік із сумкою у руках пересів у службову «Волгу», яка щойно під'їхала до місця зустрічі.

Роз'їхались. Буквально через декілька хвилин «Волга» в'їхала у двір обласного управління Промбудбанку СРСР. Чоловік вийшов і попрямував у службове приміщення банку. І в цю мить, як прийнято в будь-якому класичному детективі, підійшли, ніби виникли із зимової імли, люди у цивільному. Коротка чоловіча розмова, і відбулося те, що в кримінальних справах називається «піймати на гарячому».

А брати, уявіть собі, було що: у сумці лежало 60 тисяч карбованців, які надалі у кримінальній справі будуть фігурувати як звичайнісінький хабар.

Такі сцени завжди бувають фінальними. Їм передує тривала і копітка робота правоохоронних органів, слідчих. А вже потім настає не менш тривалий і такий же копіткий період допитів, очних ставок і усього іншого, без чого не може бути суду.

Читаючи і перечитуючи матеріали кримінальної справи № 49814, весь час пригадую слова головного економіста «Південмашу» О. Нємцева у тому ж Дніпропетровську, коли прийшлось готувати матеріали про проблеми конверсії.

— Здається мені, — сказав тоді О. Нємцев, — що переходячи до ринку, ми в нашій країні перш за все будемо мати його гримаси. А вже потім, скуштувавши всі принади тіньових його сторін, почнемо рухатись до ринку цивілізованого. По-справжньому ділову людину з необхідним кодексом честі нам іще виховувати та виховувати...

Точно підмічено!

Однозначно можу стверджувати, що про цю справу сьогодні знає вся Україна. Її і називають дуже коротко — справа банкірів. Слід уточнити: мова йде про кримінальну справу колишніх працівників Дніпропетровського обласного управління Промбудбанку СРСР, котрі, як з'ясувало слідство, створили систему поборів з кооператорів та інших організацій за надання їм банківських кредитів. Розміри хабарів «по-джентльменськи» встановлювались із розрахунку чотирьох відсотків од кожних 100 тисяч карбованців кредиту.

Але це, що називається, фінал справи, описання всіх епізодів якої зайняло декілька десятків важких томів та ще й декілька десятків сторінок вироку.

Прослідкуємо за логікою цих офіційних документів.

ЯКЩО ДУЖЕ ХОЧЕТЬСЯ...

Авжеж, саме так воно, як правило, і починається. Комусь чогось дуже закортіло. Законним шляхом цього «чогось» ніби й можна досягти, але часу для цього прийдеться витратити немало, та й результат врешті-решт може виявитись не жаданий. Ось тоді і починається пошук обхідних шляхів.

Так і в нашому випадку.

У недалекому минулому працював на посаді начальника ОРСу Марганецького гірничо-збагачувального комбінату громадянин Олександр Чеханов — сучасний чоловік, який пройшов «школу» радянської торгівлі. З останньої, досить високої, за мірками міста Марганця, посади довелось піти з досить суворою поміткою — «посаді, що обіймав, не відповідає».

Безвихідних, як відомо, становищ у житті не буває. І тому колишній робітник торгівлі після пережитого потрясіння, яке він перетерпів у відомчому. лікувальному закладі, вирішив одразу й круто змінити свою кар'єру. Добре, що до того часу приспіла серйозна реорганізація у банківській системі країни, коли на зміну одному-єдиному банку прийшло відразу декілька. І тому вакантних керівних посад і крісел одразу з'явилась велика кількість. А банківська справа з торгівлею, зрозуміло, схожа — і там, і там «крутяться» гроші.

Коротко кажучи, О. Чеханов, який удався до елементарного протекціонізму, стає керуючим відділенням Промбудбанку в Марганці і швидко приходить до висновку, що зупинятись на досягнутому просто смішно.

А чому б не покинути взагалі провінційне містечко і не перебратись до Дніпропетровська? Важко? Але є заступники, яких на сучасній діловій мові все частіше називають спонсорами.

Саме тут на сцену необхідно, наслідуючи жорстку логіку обвинувального висновку, виводити головних героїв справи — Миколу Остаповича Ренкаса, начальника обласного управління Промбудбанку СРСР і Григорія Івановича Спасова, заступника операційного управління цього ж банку і одночасно начальника факторингового відділу.

«...Великим сюрпризом для нас, банківських працівників, стало переведення Чеханова керуючим Індустріального відділення банку (Індустріальне відділення Промбудбанку м. Дніпропетровська.— Прим. автора), який, як я казала, не володіє великими і необхідними знаннями. Ми припускали, що це переведення без Спасова не обійшлося. Вони були такими друзями, що називали один одного братами!..».

(Із свідчень однієї із численних свідків справи).

Так, О. Чеханов і Г. Спасов дружбою і близькими стосунками були пов'язані давно. Саме до Спасова як посередника звернувся Чеханов, коли вирішив не просто змінити місце роботи і прописатися в обласному центрі, але при цьому вирішити своє квартирне питання: побажав отримати державну і як мінімум чотирикімнатну квартиру на трьох членів сім'ї.

Ось тут і знайшли один одного майбутні зловмисники. Йшли, як доля, назустріч і прийшли врешті-решт до судового вироку.

Хто міг, як зветься, одним махом вирішити одразу всі проблеми О. Чеханова? Звичайно, М. Ренкас — один із головних банкірів області. Людина впливова та й реальною владою володіє — як не як у його руках великі гроші. Не свої, державні. Але розпоряджався сотнями мільйонів, щоб там не казали про колегіальність, врешті-решт начальник управління. Це від нього залежало, дасть банк кредит чи ні. І, якщо дасть, то під який відсоток. Г. Спасов знав, як підійти до М. Ренкаса.

«..Я пообіцяв йому з'ясувати питання. По приїзді до Дніпропетровська із Марганця, де у нас відбулась розмова (прохання О. Чеханова до Г. Спасова посприяти про переведення в обласний центр і отримання там квартири. — Прим. авт.), я зайти до Ренкаса не наважився, а переговорив по цьому питанню з В. Ганишем, який знаходився у дружніх стосунках з Ренкасом, передав йому повністю розмову з Чехановим, а також слова Чеханова, які він сказав під час бесіди, що коли виникне потреба у грошах, матеріальному заохоченні, то за цим діло не стане. Потім я переказав цю розмову Ренкасу. Вислухавши мене, Ренкас назвав суму 1 тисяча карбованців за переведення Чеханова у Дніпропетровськ і 3—4 тисячі за надання йому квартири...».

(Із свідчень Г. Спасова, том 27 справи).

Одним словом, кому треба — М. Ренкас подзвонив, кому треба — натякнув і буквально у лічені місяці початківець-банкір О. Чеханов не тільки очолив Індустріальне відділення Промбудбанку СРСР у Дніпропетровську, але й хвацько отримав до нового крісла ще й чотирикімнатну квартиру у декількох хвилинах ходи від місця роботи.

Як бачите, коли дуже захотіти, то будь-які мрії збуваються. Але лише тільки при одній маленькій умові — необхідно знайти пробивного спонсора, котрий, як істинний банкір, візьме з вас обумовлений відсоток від обороту. Кому не зрозумілі ринкові терміни, скажемо простіше — хабар. Як це і зробив колишній начальник Дніпропетровського управління Промбудбанку СРСР М. Ренкас, визначивши вартість мрії свого підлеглого у 5 тисяч карбованців. І які отримав без мук совісті.

«...На початку березня 1989 року на роботі Спасов сказав мені, що слід з'їздити до Чеханова і забрати у нього гроші на знак вдячності за квартиру. Коли приїхали до Чеханова, зайшли до нього у кабінет, Чеханов спитав у Спасова: «А чому тут Ганиш?», на що той відповів, що нічого страшного в цьому немає. Після цього Чеханов дістав із свого сейфа гроші і поклав їх на приставний столик, запропонував Спасову перерахувати їх. Але Спасов сказав, щоб я перерахував гроші, що я і зробив. Їх виявилось 5 тисяч карбованців. По приїзді в обласне управління банку я піднявся до Ренкаса у кабінет і наодинці з ним передав йому гроші...».

(Із свідчень В. Ганиша, том 27 справи).

ДЕ МЕЖА БЕЗМЕЖНОСТІ?

І справді, чи може зупинитися на першому гріху людина, яка переступила межу дозволеного? Питання, що називається, з гамлетівським відтінком.

На цій справі змовники не зупинились. Сприяла цьому, слід вважати, і своєрідна суспільна атмосфера, в якій тільки і розмов про ринок, де всі повинні робити свій маленький бізнес.

«...Саме страшне почалось у 1989 році. У січні мене (Г. Спасова. — Прим. авт.) викликав до себе Ренкас і по-

відомив, ... ляють з... в цьому... вий. М... що розі... старого,... приїхав... дав, які... що план... ду нови... ми обго... фактори... розмова... бік. Ре... трібні... мо тебе... працюва... мені».

(Із... том...

«... вийшов... день дл... ного зв... із облас... спитали... ративам... ше мен... чальник... ління Р... коопера... нів кар... брав ра... гану П... залиши... с...в: працюв... редній... скільки... А тут... ня цих... авто... моде...

(Із... «то...

Мож... бізнес... банкірі... ром, ті... ми осо... потребі... ні, що... законів... віть ц... тор у... технічн... сурсів... хи... шляхів... коном.

Нова... «М. Р... зовні... во.

Коо... виробн... нанні... ми смі... ка Н.... ні бан... нився... вому с... хунку... якими... деться... відсотк...

Тоді... до нач... ського... Промб... сім не... надати... денні... ку ко... Кіровс... лосогб... відділе... дання... ги кос... виплат...

М. Р... ті» (а... прийде... лапки,... прями... дати х...

До... вже п... вувати... якій є... ці.

лежало 60 ти-
цій, які надалі
справі будуть
к звичайнісінь-

завжди бува-
ими. Їм передує
тя робота пра-
органів, слідчих.
настає не менш
акий же копіт-
допитів, очних
ого іншого, без
бути суду.
і перечитуючи
мінальної спра-
весь час при-
головного еко-
«Південмашу»
тому ж Дніп-
коли прийш-
матеріали про
версії.
мені, — ска-
Немцев, — що
о ринку, ми в
перш за все бу-
о гримаси. А
куштувавши всі
них його сторін,
о. По-справж-
людину з необ-
сом честі нам
ти та виховува-

чено!
о можу стверд-
про цю справу
е вся Україна.
дуже коротко
банкірів. Слід
ва йде про кри-
раву колишніх
Дніпропетровсь-
у СРСР, котрі,
слідство, ство-
поборів з ко-
інших організа-
м їм банківсь-
Розміри хаба-
ентльменськи»
сь із розрахун-
відсотків од
тисяч карбован-

називається,
описання всіх
зайняло декі-
важких томів
ілька десятків
ку.
мо за логікою
х документів.

...ЬСЯ...

динин Олександр
сучасний чоло-
ройшов «школу»
оргівлі. З остан-
вської, за мір-
Марганця, поса-
піти з досить
міткою — «по-
мав, не відпові-

х, як відомо,
житті не буває.
шній робітник
пережитого по-
він перетерпів
лікувальному

заклади, вирішив одразу й круто змінити свою кар'єру. Добре, що до того часу приспіла серйозна реорганізація у банківській системі країни, коли на зміну одному-єдиному банку прийшло відразу декілька. І тому вакантних керівних посад і крісел одразу з'явилась велика кількість. А банківська справа з торгівлею, зрозуміло, схожа — і там, і там «крутяться» гроші.

Коротко кажучи, О. Чеханов, який удався до елементарного протекціонізму, стає керуючим відділенням Промбудбанку в Марганці і швидко приходить до висновку, що зупинятись на досягнутому просто смішно.

А чому б не покинути взагалі провінційне містечко і не перебратись до Дніпропетровська? Важко? Але є заступники, яких на сучасній діловій мові все частіше називають спонсорами.

Саме тут на сцену необхідно, наслідуючи жорстку логіку обвинувального висновку, виводити головних героїв справи — Миколу Остаповича Ренкаса, начальника обласного управління Промбудбанку СРСР і Григорія Івановича Спасова, заступника операційного управління цього ж банку і одночасно начальника факторингового відділу.

«...Великим сюрпризом для нас, банківських працівників, стало переведення Чеханова керуючим Індустріального відділення банку (Індустріальне відділення Промбудбанку м. Дніпропетровська.— Прим. автора), який, як я казала, не володіє великими і необхідними знаннями. Ми припускали, що це переведення без Спасова не обійшлося. Вони були такими друзями, що називали один одного братами!..».

(Із свідчень однієї із численних свідків справи).

Так, О. Чеханов і Г. Спасов дружбою і близькими стосунками були пов'язані давно. Саме до Спасова як посередника звернувся Чеханов, коли вирішив не просто змінити місце роботи і прописатися в обласному центрі, але при цьому вирішити своє квартирне питання: побажав отримати державну і як мінімум чотирикімнатну квартиру на трьох членів сім'ї.

Ось тут і знайшли один одного майбутні зловмисники. Ішли, як доля, назустріч і прийшли врешті-решт до суворого вироку.

Хто міг, як зветься, одним махом вирішити одразу всі проблеми О. Чеханова? Звичайно, М. Ренкас — один із головних банкірів області. Людина впливова та й реально владою володіє — як не як у його руках великі гроші. Не свої, державні. Але розпоряджався сотнями мільйонів, щоб там не казали про колегіальність, врешті-решт начальник управління. Це від нього залежало, дасть банк кредит чи ні. І, якщо дасть, то під який відсоток. Г. Спасов знав, як підійти до М. Ренкаса.

«..Я пообіцяв йому з'ясувати питання. По приїзді до Дніпропетровська із Марганця, де у нас відбулась розмова (прохання О. Чеханова до Г. Спасова посприяти про переведення в обласний центр і отримання там квартири. — Прим. авт.), я зайти до Ренкаса не наважився, а переговорив по цьому питанню з В. Ганишем, який знаходився у дружніх стосунках з Ренкасом, передав йому повністю розмову з Чехановим, а також слова Чеханова, які він сказав під час бесіди, що коли виникне потреба у грошах, матеріальному заохоченні, то за цим діло не стане. Потім я переказав цю розмову Ренкасу. Вислухавши мене, Ренкас назвав суму 1 тисяча карбованців за переведення Чеханова у Дніпропетровськ і 3—4 тисячі за надання йому квартири...».

(Із свідчень Г. Спасова, том 27 справи).

Одним словом, кому треба — М. Ренкас подзвонив, кому треба — натякнув і буквально у лічені місяці початківець-банкір О. Чеханов не тільки очолив Індустріальне відділення Промбудбанку СРСР у Дніпропетровську, але й хвацько отримав до нового крісла ще й чотирикімнатну квартиру у декількох хвилинах ходи від місця роботи.

Як бачите, коли дуже захотіти, то будь-які мрії збуваються. Але лише тільки при одній маленькій умові — необхідно знайти пробивного спонсора, котрий, як істинний банкір, візьме з вас обумовлений відсоток від обороту. Кому не зрозумілі ринкові терміни, скажемо простіше — хабар. Як це і зробив колишній начальник Дніпропетровського управління Промбудбанку СРСР М. Ренкас, визначивши вартість мрії свого підлеглого у 5 тисяч карбованців. І які отримав без мук совісті.

«...На початку березня 1989 року на роботі Спасов сказав мені, що слід з'їздити до Чеханова і забрати у нього гроші на квартиру. Коли приїхали до Чеханова, зайшли до нього у кабінет, Чеханов спитав у Спасова: «А чому тут Ганиш?», на що той відповів, що нічого страшного в цьому немає. Після цього Чеханов дістав із свого сейфа гроші і поклав їх на приставний столик, запропонував Спасову перерахувати їх. Але Спасов сказав, щоб я перерахував гроші, що я і зробив. Їх виявилось 5 тисяч карбованців. По приїзді в обласне управління банку я піднявся до Ренкаса у кабінет і наодинці з ним передав йому гроші...».

(Із свідчень В. Ганиша, том 27 справи).

ДЕ МЕЖА БЕЗМЕЖНОСТІ?

І справді, чи може зупинитися на першому гріху людина, яка переступила межу дозволеного? Питання, що називається, з гамлетівським відтінком.

На цій справі змовники не зупинились. Сприяла цьому, слід вважати, і своєрідна суспільна атмосфера, в якій тільки і розмов про ринок, де всі повинні робити свій маленький бізнес.

«...Саме страшне почалось у 1989 році. У січні мене (Г. Спасова. — Прим. авт.) викликав до себе Ренкас і повідомив, що люди заробляють зараз «копійку», а ти в цьому плані незаповзятливий. Мені спало на думку, що розмова повернеться до старого, тому що, коли я приїхав з Москви, то доповідав, які нові віяння у банку, що планується введення ряду нових банківських послуг, ми обговорювали проблеми факторингового відділу. Але розмова повернулась у інший бік. Ренкас сказав, що потрібні гроші, тому оформимо тебе у кооператив, будеш працювати, а гроші віддаси мені».

(Із свідчень Г. Спасова, том 3 справи).

«...[illegible]ересні [illegible] року я вийшов на роботу у вихідний день для складання квартального звіту. Мені подзвонили із обласного Житлосоцбанку і спитали, хто виділяв кооперативам більші суми? Пізніше мені пояснили, що начальник операційного управління Р. Шпет таємно видав кооператорам 7 і 8 мільйонів карбованців. Ренкас зібрав раду банку і зробив догану Шпету. Потім Ренкас залишив мене і наодинці с[illegible]: «Бачиш, [illegible] треба працювати, як твій безпосередній начальник, уявляєш, скільки він грошей загрібав». А тут нібито у підтвердження цих слів Шпет купляє авто[illegible]ину «[illegible]вич» нової моделі».

(Із свідчень Г. Спасова, том 3 справи).

Можливості робити свій бізнес у дніпропетровських банкірів були немалі. Приміром, ті ж кооператори. З ними особливо церемонитись і потреби не було. Хіба не ясно, що при недосконалості законів про кооперацію навіть цивілізований кооператор у пошуках матеріально-технічних, фінансових ресурсів змушений частенько хи[illegible]ати, шук[illegible] обхідних шляхів, що меж[illegible]ть із законом.

Нова операція банку «М. Ренкас і К°» почалася зовні буденно і невигадливо.

Кооператив «Ефект» при виробничому швейному об'єднанні «Дніпро» через вельми сміливі дії його керівника Н. Заєць при використанні банківського кредиту опинився у скрутному фінансовому становищі. На його рахунку були лише борги, за якими до того ж ще доведеться виплачувати «круті» відсотки.

Тоді Н. Заєць звертається до начальника Дніпропетровського обласного управління Промбудбанку СРСР із зовсім невинним проханням — надати допомогу при переведенні розрахункового рахунку кооперативу «Ефект» із Кіровського відділення Житлосоцбанку в Індустріальне відділення Промбудбанку і надання у майбутньому допомоги кооперативу і відстрочки виплати платежів.

М. Ренкас обіцяв «посприяти» (а це дієслово віднині прийдеться постійно брати у лапки, бо за ним значиться прямий натяк на необхідність дати хабара).

До речі, з цього епізоду вже починає чітко спрацьовувати система поборів, у якій є організатор і виконавці.

Коротко кажучи, обіцянку було дано і її необхідно виконувати. Та не стане ж він безпосередньо цим займатись!

Ось чому і запросив М. Ренкас у свій кабінет заступника начальника операційного управління банку Г. Спасова, котрий, як ви пам'ятаєте, був не просто наближеною особою голови банку, але й спеціалістом по особливим дорученням. Спасову і було надано доручення перевести розрахунковий рахунок кооперативу «Ефект» у відділення до О. Чеханова і разом з ним знайти засіб урятувати кооператив від боргової ями.

Молодий банкір О. Чеханов, звичайно, такий засіб знайшов. Дійсно, для цього знову змушений був вдатися до різного роду порушень. Але не виконати вказівку М. Ренкаса він, навіть якщо і дуже цього не хотів, просто не зміг. Після того, як дав хабара за переведення у Дніпропетровськ і отримання там чотирикімнатної квартири, О. Чеханов зробився пов'язаним і тому зобов'язаним.

А де ж кримінал, спитає читач? Та його і зовсім не видно: були прохання, були вказівки, скоїлись і різного роду дійства, які можна назвати лише необумовленими і невідповідними різного роду банківським положенням та інструкціям. Та це поки не кримінал, хоча й добре відомо з усієї нашої вітчизняної історії економіки адміністративно - бюрократичного типу — інструкції для того й пишуть, щоб їх успішно обходити.

Обійшли, кооператив урятували, а його вдячний керівник Н. Заєць поспішає віддячити великому банківському благодійнику, тобто самому М. Ренкасу. Та що вона може зробити, коли підприємство тільки-но звільнилось од боргів?

Виходить, змогла, Н. Заєць замовила в'язальниці свого кооперативу чоловічий джемпер із чистої вовни і під виглядом подарунка до дня народження рятівника, і знову ж через Г. Спасова, передала його начальнику банку.

«...За тим на початку березня 1989 року Ренкас викликав мене до себе у кабінет і дав вказівку вивести з його приймальні голову кооперативу «Ефект» Заєць і з'ясувати, чому вона там знаходиться. Заєць заявила мені, що вона хоче зайти до Ренкаса, щоб подарувати йому джемпер за надане їм сприяння у переведенні рахунку і сплачення боргу. Після цього вона передала мені в поліетиленовому пакеті темного кольору джемпер вартістю 110 карбованців. У той же день я потрапив до Ренкаса у службовий кабінет і передав йому той джемпер, пояснив, що це від Заєць. Ренкас його прийняв і мовив: гаразд, давай...»

(Із свідчень Г. Спасова, том 27 справи).

М. Ренкас і від джемпера не відмовився. І хто знає, мабуть, саме ця річ індивідуальної трудової діяльності остаточно переконала голову банку в тому, що відповідно поставлена робота з кооперативами та іншими організаціями може виявитись тим самим особистим бізнесом, до якого банкір так тягнувся.

Слідом за отриманням джемпера, вартістю сто десять карбованців, М. Ренкас і Г. Спасов починають розкручувати більш вагому операцію. На цей раз до рук банкірів пішли самі керівники центру торгово-економічних і культурних зв'язків (госпрозрахункова організація при Дніпропетровському обласному комітеті ЛКСМУ).

Після створення центру у госпрозрахункової молодіжної організації виникла проблема початкового капіталу. Де його взяти, якщо за спиною немає солідного гаранту з твердим банківським рахунком?

Саме тут на горизонті з'являється керівник уже знайомого нам Індустріального відділення Промбудбанку СРСР О. Чеханов, людина, яка знає вагу хабара.

А далі запрацював добре спаяний діловий ланцюжок. О. Чеханов звертається до «брата» Г. Спасова і просить посприяти центру торгово-економічних і культурних зв'язків у отриманні 100 тисяч карбованців кредиту. І при цьому відкритим текстом пояснює, що керівники центру ладні за цю незаконну операцію дати великого хабара.

Спасов у свою чергу обіцяє Чеханову, що питання про надання кредиту може бути вирішене лише після того, як він погодить його з начальником обласного управління Промбудбанку СРСР Ренкасом.

«...З приводу суми хабара за надання кредиту я з ними не говорив, про це з ними вів мову Чеханов. У зв'язку з тим, що керівники центру були згодні на 10 відсотків річних, а в угоді я вказав 4 відсотки зі 100 тисяч карбованців, тобто 6 тисяч карбованців. 10 жовтня 1989 року кредит у сумі 100 тисяч карбованців був переведений на рахунок центру в Індустріальне відділення. 11 жовтня 1989 року в обідню перерву до мене прибув у банк Чеханов і передав мені загорнуті у папір 6 тисяч карбованців, і промовив, що ці гроші від центру за надання їм кредиту...»

(Із свідчень Г. Спасова, том 27 справи).

Головний банкір добро на змову дав. Далі все було, що називається, справою голої

банківськ
дійний це
рахунок 1
ців креди
хункових
скромно
совою до
тиці держ
прямо-так

Головни
сир тут
сяч карбо
ну плату
ряджання
були пере
той —
— М. Ре
цюжок сп
ся. Додат

«Б

І так,
банківськ
ли вже х
шість тис
дрібні і
збережен
Може зу
Ні стріля
вання, се
треба, а
рації нав
державні
перекида
рахунок
таються
хоча й не
все ж та
вітчизнян

На гор
кетирів з
«Флора»
«Ефект».
ньої дії
ми» робі
горнули
придбали
транспорт
року осно
тиву вжи
ніж півмі
І ось дл
ку вироб
«Флори»
ність в о
кового кр
мільйона

Так зв
го коопе
кова з у
совим. Т
шов з усі
виїздив
тиву, що
серйозно

Наприк
року, а п
лесників
Спасовим
надання
під час

Деякі мірку... нинішньої кри... і гряду...

Уявляю, як читач стомився від цієї розповіді. Дійсно, що нового у цій кримінальній справі? Хабарництво, як кажуть, існувало в усі часи і народи. Здирство існувало і у вітчизняній історії, це явище давнє. І все-таки деяка зацікавленість справою банкірів з Дніпропетровська постає, особливо на порозі грядущого ринку.

Ринкова тема сьогодні, якщо мова ведеться про майбутнє нашої економіки, та й взагалі про майбутнє, як то кажуть, провідна. Але, на превеликий жаль, звучить во-

на все б
нальност
ленні ав
регулятор
нодавці)
леко вже
відпрацю
літь.

Нам,
адміністр
тичне упр
ще прийд
сфері рин
університ

Не буд
ження, пі
ріод, кол
міняютьс
нізми щ

) люди зароб
«копійку», а ти
ні незаповзятли-
спало на думку,
повернеться до
у що, коли я
оскви, то доповi-
віяння у банку,
ся введення ря-
ківських послуг,
вали проблеми
ого відділу. Але
рнулась у інший
сказав, що по-
, тому оформи-
оператив, будеш
а гроші віддаси

нень Г. Спасова,
справи).

і ... року я
оботу у вихідний
адання квартальн-
Мені подзвонили
Житлосоцбанку і
виділяв коопе-
ші суми? Пізні-
ояснили, що на-
раційного управ-
ет таємно видав
и 7 і 8 мільйо-
нців. Ренкас зі-
нку і зробив до-
Потім Ренкас
ене і наодинці
чиш, ... треба
як твій безпосе-
льник, уявляєш,
рошей загрібав».
у підтверджен-
Шпет купляє
«М... вич» нової

чень Г. Спасова,
справи).

ті робити свій
ніпропетровських
и немалі. Примі-
оператори. З ни-
церемонитись і
було. Хіба не яс-
недосконалості
кооперацію на-
ований коопера-
ках матеріально-
фінансових ре-
шений частенько
шук... обхідних
межують із за-

перація банку
і К°» почалася
но і невигадли-

в «Ефект» при
швейному об'єд-
ро» через вель-
ції його керівни-
при використан-
ого кредиту опи-
утному фінансо-
щі. На його ра-
лише борги, за
ого ж ще дове-
чувати «круті»

аєць звертається
ка Дніпропетров-
ного управління
ку СРСР із зов-
м проханням —
могу при переве-
хункового рахун-
иву «Ефект» із
відділення Жит-
в Індустріальне
ромбудбанку і на-
бутньому допомо-
иву і відстрочки
тежів.
обіцяв «поспри-
дієслово віднині
постійно брати у
а ним значиться
к на необхідність

цього епізоду
чітко спрацьо-
ема поборів, у
ізатор і виконав-

Коротко кажучи, обіцянку було дано і її необхідно виконувати. Та не стане ж він безпосередньо цим займатись!

Ось чому і запросив М. Ренкас у свій кабінет заступника начальника операційного управління банку Г. Спасова, котрий, як ви пам'ятаєте, був не просто наближеною особою голови банку, але й спеціалістом по особливим дорученням. Спасову і було надано доручення перевести розрахунковий рахунок кооперативу «Ефект» у відділення до О. Чеханова і разом з ним знайти засіб урятувати кооператив від боргової ями.

Молодий банкір О. Чеханов, звичайно, такий засіб знайшов. Дійсно, для цього знову змушений був вдатися до різного роду порушень. Але не виконати вказівку М. Ренкаса він, навіть якщо і дуже цього не хотів, просто не зміг. Після того, як дав хабара за переведення у Дніпропетровськ і отримання там чотирикімнатної квартири, О. Чеханов зробився пов'язаним і тому зобов'язаним.

А де ж кримінал, спитає читач? Та його і зовсім не видно: були прохання, були вказівки, скоїлись і різного роду дійства, які можна назвати лише необумовленими і невідповідними різного роду банківським положенням та інструкціям. Та це поки не кримінал, хоча й добре відомо з усієї нашої вітчизняної історії економіки адміністративно - бюрократичного типу — інструкції для того й пишуть, щоб їх успішно обходити.

Обійшли, кооператив урятували, а його вдячний керівник Н. Заєць поспішає віддячити великому банківському благодійнику, тобто самому М. Ренкасу. Та що вона може зробити, коли підприємство тільки-но звільнилось од боргів?

Виходить, змогла, Н. Заєць замовила в'язальниці свого кооперативу чоловічий джемпер із чистої вовни і під виглядом подарунка до дня народження рятівника, і знову ж через Г. Спасова, передала його начальнику банку.

«...За тим на початку березня 1989 року Ренкас викликав мене до себе у кабінет і дав вказівку вивести з його приймальні голову кооперативу «Ефект» Заєць і з'ясувати, чому вона там знаходиться. Заєць заявила мені, що вона хоче зайти до Ренкаса, щоб подарувати йому джемпер за надане їм сприяння у переведенні рахунку і сплачення боргу. Після цього вона передала мені в поліетиленовому пакеті темного кольору джемпер вартістю 110 карбованців. У той же день я потрапив до Ренкаса у службовий кабінет і передав йому той джемпер, пояснив, що це від Заєць. Ренкас його прийняв і мовив: гаразд, давай...»

(Із свідчень Г. Спасова, том 27 справи).

М. Ренкас і від джемпера не відмовився. І хто знає, мабуть, саме ця річ індивідуальної трудової діяльності остаточно переконала голову банку в тому, що відповідно поставлена робота з кооперативами та іншими організаціями може виявитись тим самим особистим бізнесом, до якого банкір так тягнувся.

Слідом за отриманням джемпера, вартістю сто десять карбованців, М. Ренкас і Г. Спасов починають розкручувати більш вагому операцію. На цей раз до рук банкірів пішли самі керівники центру торгово-економічних і культурних зв'язків (госпрозрахункова організація при Дніпропетровському обласному комітеті ЛКСМУ).

Після створення центру у госпрозрахункової молодіжної організації виникла проблема початкового капіталу. Де його взяти, якщо за спиною немає солідного гаранту з твердим банківським рахунком?

Саме тут на горизонті з'являється керівник уже знайомого нам Індустріального відділення Промбудбанку СРСР О. Чеханов, людина, яка знає вагу хабара.

А далі запрацював добре спаяний діловий ланцюжок. О. Чеханов звертається до «брата» Г. Спасова і просить посприяти центру торговоекономічних і культурних зв'язків у отриманні 100 тисяч карбованців кредиту. І при цьому відкритим текстом пояснює, що керівники центру ладні за цю незаконну операцію дати великого хабара.

Спасов у свою чергу обіцяє Чеханову, що питання про надання кредиту може бути вирішене лише після того, як він погодить його з начальником обласного управління Промбудбанку СРСР Ренкасом.

«...З приводу суми хабара за надання кредиту я з ними не говорив, про це з ним вів мову Чеханов. У зв'язку з тим, що керівники центру були згодні на 10 відсотків річних, а в угоді я вказав 4 відсотки зі 100 тисяч карбованців, тобто 6 тисяч карбованців. 10 жовтня 1989 року кредит у сумі 100 тисяч карбованців був переведений на рахунок центру в Індустріальне відділення. 11 жовтня 1989 року в обідню перерву до мене прибув у банк Чеханов і передав мені загорнуті у папір 6 тисяч карбованців, і промовив, що ці гроші від центру за надання їм кредиту...»

(Із свідчень Г. Спасова, том 27 справи).

Головний банкір добро на змову дав. Далі все було, що називається, справою голої банківської техніки. Молодіжний центр отримує на свій рахунок 100 тисяч карбованців кредиту. Але в розрахункових документах гроші скромно називаються «фінансовою допомогою». У практиці державного банку річ прямо-таки небачена.

Головний бухгалтер і касир тут же знімають 15 тисяч карбованців на заробітну плату і витрати на відрядження, шість із котрих були передані О. Чеханову, той — Г. Спасову, Спасов — М. Ренкасу. Діловий ланцюжок спрацював і замкнувся. Додати до цього необхідно лише одну, але дуже вагому, деталь: останній хабар по-братськи поділили.

«...Через декілька днів у цьому ж місяці я піднявся у кабінет до М. Ренкаса і передав йому цю суму грошей — 6 тисяч карбованців як хабар за наданий центру кредит. Ренкас розгорнув пакунок, узяв собі половину грошей, а другу частину — 3 тисячі карбованців — передав мені, загорнувши їх у папір. При цьому він сказав, що «це тобі за труди».

(Із свідчень Г. Спасова, том 27 справи).

«БОС» УВІЙШОВ У СМАК

Хабарництво існувало в усі часи. Здирство існувало і у вітчизняній історії. Це — явище давнє.

І так, де все ж таки межа банківського безмежжя? Були вже хабарі і у п'ять, і в шість тисяч карбованців (про дрібні і не говоримо задля збереження газетної площі). Може зупинитись? Де там! Ні стрілянини, ні переслідування, сейфи зламувати не треба, а тільки спритні операції навкруг безготівкових державних карбованців, що перекидаються з рахунку на рахунок і, як у казці, обертаються ефемерні цифри у хоча й не конвертовані, але все ж таки вельми бажані вітчизняні грошові знаки.

На горизонті банкірів-рекетирів замайорів кооператив «Флора». То був клієнт — не рівня кооперативчику «Ефект». До початку останньої дії «кримінальної драми» робітники «Флори» розгорнули немале будівництво, придбали обладнання, автотранспорт, і наприкінці 1989 року основні фонди кооперативу вже складали більш ніж півмільйона карбованців. І ось для подальшого розвитку виробничої діяльності у «Флори» виникла необхідність в отриманні довгострокового кредиту в сумі 1,5 мільйона карбованців.

Так звела доля голову цього кооперативу О. Колесникова з уже відомим Г. Спасовим. Той до справи підійшов з усією відповідальністю: виїздив на об'єкти кооперативу, щоб переконатись у серйозності його намірів.

Наприкінці листопада 1989 року, а потім у грудні О. Колесников двічі зустрічався зі Спасовим з проханням про надання кредиту. І ось уже під час останньої такої зустрічі Г. Спасов став відвертим із головою кооперативу — 1,5 мільйона кредиту можуть бути надані, але при одній маленькій умові: на банківський стіл готівкою для дрібних витрат М. Ренкасу і його компанії прийдеться покласти 60 тисяч карбованців.

Що ж О. Колесников? Відмовився, обурився? Ні, погодився, хоча й не відразу.

Як цю готівку кооператори добували, описувати не будемо. Додамо лише, що у підсумку 1,5 мільйона карбованців на рахунок «Флори» потрапили. І, до речі, знову у банківських паперах ці гроші значились «фінансовою допомогою» (!) кооперативу. Операція, повторюю, м'яко кажучи, досі ніколи не застосовувалась у практиці вітчизняних банків.

Ну, як цей хабар передавався Г. Спасову, читач уже знає.

Але «Флора», незважаючи на свою ніжну назву, виявилась не по зубах банкірам з битого шляху.

«...Спокійний голос Спасова, коли він називав суму 4 тисячі з кожних 100 тисяч карбованців, говорив про те, що існує такса за кредит, а якщо є такса, то є і група взаємопов'язаних людей, які націлені на отримання таких сум грошей, тобто існує державна мафія. Прийнято рішення, щоб перестрахувати і себе, і свій кооператив — записали подальші переговори зі Спасовим на диктофон, щоб потім знову Спасова викрити...».

(Із свідчень О. Колесникова, том 12 справи).

Переходячи до ринку, ми в нашій країні перш за все будемо мати його гримаси. А вже потім, скуштувавши всі «принади» тіньових його сторін, почнемо рухатись до ринку цивілізованого. По-справжньому ділову людину з необхідним кодексом честі нам іще виховувати та виховувати.

Деякі міркування з приводу нинішньої кримінальної справи і грядущого ринку

Уявляю, як читач стомився від цієї розповіді. Дійсно, що нового у цій кримінальній справі? Хабарництво, як кажуть, існувало в усі часи і народи. Здирство існувало і у вітчизняній історії, це явище давнє. І все-таки деяка зацікавленість справою банкірів з Дніпропетровська постає, особливо на порозі грядущого ринку.

Ринкова тема сьогодні, якщо мова ведеться про майбутнє нашої економіки, та й взагалі про майбутнє, як то кажуть, провідна. Але, на превеликий жаль, звучить вона все більше у рожевій тональності. І забувають численні автори при цьому, що регулятори і державні (законодавчі), і моральні на їх далеко вже нестихійному ринку відпрацьовувались багато століть.

Нам, що вже залишають адміністративно - бюрократичне управління економікою, ще прийдеться проходити у сфері ринкових відносин свої університети.

Не буде відкриттям твердження, що у перехідний період, коли старі закони відміняються, а ринкові механізми ще не утвердились на благодатному грунті економічного безладдя, з'явиться чимала кількість не істинно ділових людей, зі своїм моральним кодексом, а дільців без кодексу та честі.

Думається, що справа банкірів з битого шляху — яскравий тому приклад. Мабуть, вона буде комусь застереженням.

Дніпропетровськ — Київ.

ІНФОРМАЦІЙНО-РЕКЛАМНИЙ ЦЕНТР

СЕНС—

ЦЕ
БУДЬ—ЯКІ
ВИДИ
РЕКЛАМИ!

СЕНС—

ЦЕ
УСТАНОВЛЕННЯ
ДІЛОВИХ
КОНТАКТІВ
В КРАЇНІ
ТА
ЗА РУБЕЖЕМ!

Наша адреса: 252001, Київ-1, вул. Мала Житомирська 18,
телефони для довідок: 442-97-61, 434-64-96.

Фоторепортаж

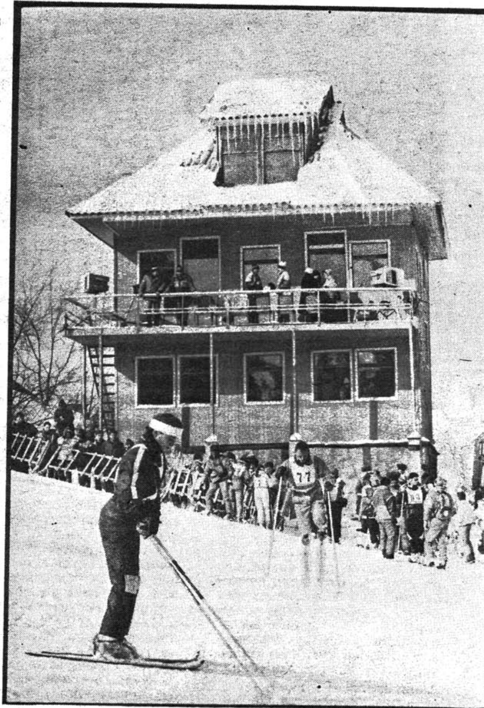
КАРПАТСЬКА ЗИМОВА КАЗКА

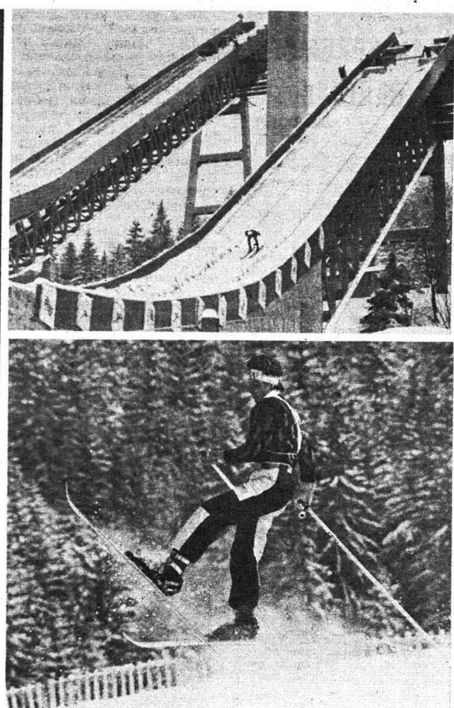
Неподалік від цих місць — оспіване Іваном Франком село Тухля, де мудрий Захар Беркут із земляками зупинив навалу чужинців. У тутешніх горах боровся за справедливість разом із своїми побратимами-опришками легендарний Олекса Довбуш.

А ще зимова карпатська казка, мов магнітом, притягує прихильників зимових видів спорту. Оптимісти вірять в те, що в недалекому майбутньому українські Карпати перетворяться на справжній центр туризму і спорту зі сферою обслуговування і сервісом, які нині можна зустріти в альпійських країнах Європи.

Але вже тепер в цьому краї проводяться різні змагання. Навіть такі великі, комплексні, як зимова Спартакіада народів СРСР. Її головні події відбувалися на базі «Тисовець», що поблизу селища Сколе у Львівській області, минулої зими. Тут — прекрасні трампліни, гірськолижні траси і дистанції для рівнинних лижників. База має добру технічну оснащеність.

Фото Миколи БОЧКА.

Позивні футбольної весни

МІСЦЕ ЗУСТРІЧІ ЗМІНЮВАТИ НЕ ТРЕБА

Як відомо, 6 березня має гратися перший чвертьфінальний матч розиграшу Кубка кубків з футболу між ФК «Динамо» (Київ) і ФК «Барселона». Зрозуміло, що всіх цікавить, а де ж змагатимуться ці уславлені команди?

— На Республіканському стадіоні столиці України, — з упевненістю відповідає директор цієї споруди Сергій Демидов.

Утім, чимало болільників дещо сумніваються відносно ідеальної готовності стадіону до гри. Адже ще свіжі в пам'яті події грудня 1989 року, коли через ожеледь, яка крижаним панцирем скувала газон в Києві, місцеві динамівці зіграли внічию з італійською «Фіорентіною» і в підсумку двох поєдинків поступилися їй. Футболісти і болільники влаштували буквально канонаду з критичних залпів на адресу керівництва тодішнього Управління спортспоруд і Республіканського стадіону.

Звідки ж отака упевненість тепер? — запитую С. Демидова. — Погода в грудні і березні в Києві дуже подібна. І де гарантія, що сумна історія не повториться?

— Умови тоді і сьогодні на нашій арені зовсім різні. До матчу з «Фіорентіною» готували поле за допомогою «печерних» методів. Зараз же маємо електропідігрів, який успішно пройшов обкатку. Тому морози нам не страшні. Гадаю, що газон 6 березня матиме хорошу якість.

Інша річ — умови для глядачів. Повний комфорт гарантувати важко. Адже погода здатна викинути будь-які коники. Ми ще так рано ніколи не починали сезон.

— Ходили чутки, що динамівці збираються проводити матчі чемпіонату на своєму стадіоні...

— Чутки залишилися чутками, а ФК «Динамо» підписав з нами контракт на проведення 15 матчів чемпіонату, кубкової зустрічі і кількох поєдинків євротурнірів.

— Цікаво, а квитки на матчі, абонементи матимуть таку ж ціну, як і раніше?

— Нині все дорожчає. І ми несемо значно більше витрат, ніж раніше. Але не наш колектив, як то кажуть, замовляє музику. Ціни на квитки та абонементи встановлює динамівський клуб. А він також має чималі витрати: на перельоти, переїзди, утримання різних служб, команд. Отож, ціни піднімуться. Якщо раніше, приміром, матч чемпіонату СРСР можна було подивитись за карбованець п'ятдесят копійок, то тепер, шановний болільнику, будь ласкавий, виклади ще додатковий карбованець. Змінилася такса й за перегляд міжнародних поєдинків, зокрема, єврокубків. З 2.50 вона підскочить до п'яти карбованців.

Утім, ми все ж потурбувалися про наших постійних глядачів, які купують щороку абонементи. За домовленістю з клубом зробили для них десятивідсоткову скидку. Торік абонемент коштував 36 карбованців, а нині, за умов зросту цін, його вартість лише 45 карбованців. Як бачите, підвищення незначне.

— Чи очікуєте аншлаг 6 березня?

— На «Барселону» глядачі підуть охоче. Вже тепер до нас почали надходити колективні заявки на квитки з багатьох міст країни. Сподіваюся, що й кияни виявлять неабияку прихильність до динамівців і прийдуть підтримати їх у важкому матчі.

— Що ж, Сергію Сергійовичу, бажаємо вам, щоб усе задумане здійснилося.

З директором Республіканського стадіону розмовляв Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

Перший чвертьфінальний матч розиграшу Кубка кубків з футболу між динамівцями Києва й іспанською «Барселоною» відбудеться 6 березня цього року на Республіканському стадіоні столиці України.

З потоку повідомлень

ФУТБОЛ. Суперник динамівців Києва в розиграші Кубка кубків — лідер чемпіонату Іспанії «Барселона» — у черговому турі національної першості програв у гостях клубові «Ов'єдо» — 0:1. У «Барселони» — 29 очок, на чотири менше у мадрідського «Атлетіко».

А кияни, які готуються до сезону в Німеччині, вкрай невдало провели турнір з мініфутболу в Штутгарті. Наші земляки поступилися в усіх матчах: «Боруссії» (Менхенгладбах) — 1:3 (гол у динамівців забив Шматоваленко), «Штутгартеру Кіккерсу» — 2:6 (Грицина та Мухамадієв), «Кельну» — 1:2 (Юран).

* * *

Вчора у Держкомітеті у справах молоді, фізичної культури і спорту УРСР відбулася нарада старших тренерів команд другої ліги республіки. Голова Федерації футболу УРСР М. Фоміних розповів про умови проведення чемпіонату і розиграш Кубка України. Голова суддівської колегії Федерації футболу України А. Попов поінформував наставників футбольних команд про те, як арбітри боротимуться з порушниками.

Після наради керівники Федерації футболу провели індивідуальні бесіди з тренерами. Було також й жеребкування розиграшу Кубка України, за який змагатимуться команди другої ліги.

БАСКЕТБОЛ. Чемпіонат СРСР, вища ліга, жінки. «Динамо» (Київ) — «Будівельник» (Фрунзе) — 120:85.

ХОКЕЙ. Суперсерія: СРСР—НХЛ. «Ванкувер Кенакс» (Канада) — ЦСКА (СРСР) — 3:4.

ЛЕГКА АТЛЕТИКА. Під час виступу на зональних змаганнях зимового розиграшу Кубка СРСР у Донецьку олімпійський чемпіон і рекордсмен світу Сергій Бубка, стрибнувши з жердиною на 5.90, показав кращий результат сезону в світі.

Відомий канадський спринтер Бен Джонсон уперше стартував після дворічної перерви, пов'язаної з допінговим скандалом, на змаганнях у приміщенні в місті Гамільтоні (провінція Онтаріо, Канада).

Разом із Джонсоном на старт вийшла четвірка бігунів, які показали найшвидші секунди у сезоні-90.

Виграв забіг на 50 метрів американець Дейрон Каунсіл. А Бен фінішував другим, поступившись переможцеві 0,02 секунди.

АВТОРАЛІ. Париж, 15 січня. (ТАРС). Тільки десять машин зуміли у понеділок дійти до фінішу 12-го етапу ралі Париж — Дакар між мавританськими містами Нема та Тишит (482 км). Серед них і «КамАЗ» Володимира Гольцова, який був дев'ятим і став переможцем у класі вантажних машин.

Серед спортивних прототипів вчетверте переміг на етапі швед Еріксон («Міцубісі»), другим був його товариш по команді француз П'єр Лартіг, третім — Патрік Тамбе на «Ладі».

ТРАВОЗНАВЕЦЬ З ПОДІЛЛЯ

До відомого травознавця В. Й. Шевчука, що мешкає на Вінниччині, люди все їдуть і їдуть. Буває по 300 чоловік на тиждень. А листів він одержує ще більше.

Щоб якось допомогти кожному, задумав написати книгу. Науково-популярну, у котрій поставив за мету розповісти про багатющий рослинний світ Поділля, про його лікарські властивості. І два роки тому така книжка під назвою «Зелений дивосвіт Поділля» була надрукована в одеському видавництві «Маяк» тиражем 15 тисяч.

У першому кварталі цього року «Маяк» її перевидає. Нинішній тираж становитиме 50 тисяч примірників. Здається мені, що й цього буде замало. Але нехай. На підході видання іншої книги Шевчука «Щоб зацвіли під вікном орхідеї». Вона теж про лікарські властивості рослин, які заселяють не лише подільський регіон, а всю нашу Україну, про вирощування їх на присадибній ділянці.

А потік людей до нього так і не зменшується. І потік листів — тим більше. Люди дякують за повернене здоров'я. На городі у Василя Йосиповича можна бачити женьшень, золотий корінь (родіола рожева), лимон китайський, елеутерокок (замінник женьшеню).

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Вінницька область.

Цілителі природи

СИНЮХА ГОЛУБА

Для виготовлення ліків використовують кореневища та корені синюхи, які заготовляють восени у період в'янення надземної частини рослин, або до утворення стебел. Корені викопують із землі, коротко обрізають усі надземні частини і швидко миють у холодній воді. Для продовження роду на ділянках обов'язково треба залишити до 20 відсотків рослин.

Встановлено виражену заспокійливу дію препаратів синюхи. Причому такі препарати (настої, відвари) у вісімдесят разів сильніше діють, ніж витяжки знаменитої цариці спокою валеріани.

Як описує О. Попов, при хворобах дихальних шляхів, особливо хронічних, екстракт коренів голубої синюхи справляє чудову дію, особливо якщо ліки вживати безпосередньо перед приступом кашлю. Вони особливо корисні при коклюші та подразному кашлі. Це говорить про властивість ліків синюхи впливати на центральну нервову систему. Добре зарекомендували себе ліки із синюхи голубої разом із сухоцвітом болотяним при лікуванні виразкової хвороби шлунку і дванадцятипалої кишки.

Відвар готують так: у склянці води варять протягом 30 хвилин на малому вогні столову ложку подрібненого кореня синюхи, настоюють до теплого і п'ють три—п'ять разів на день по столовій ложці через дві години після їди.

При лікуванні виразкової хвороби шлунку або дванадцятипалої кишки за півгодини до їди додатково вживають ще по три столових ложки відвару із сухоцвіту болотяного. Для цього столову ложку подрібненої трави сухоцвіту заливають склянкою крутого кип'ятку і настоюють одну-дві години. Курс лікування триває три тижні.

Василь ШЕВЧУК.

Зелений дивосвіт

НАШ САД

Зелений дивосвіт, основа життя на землі, оточує нас скрізь і щодня. Одне з перших місць за своїм значенням у побуті українського народу посідають плодові рослини — символ краси, добра і багатства, джерело творчого натхнення. Розквіт культури, формування традицій і звичаїв нашої нації тісно пов'язані з розвитком українського саду. Досить згадати, скільки пісень присвячено калині.

Видатний український вчений, засновник наукового плодівництва Левко Платонович Симиренко так писав про значення саду в нашому житті: «Хто дихає садом, той дихає здоров'ям, поезією, молодістю, радістю життя, довголіттям. Поспішайте зайнятись садом...»

Садівництво на Україні має дуже давню історію, яка починається з часів Київської Русі. Сади Києва та Вишгорода згадуються в літописі «Повість временних літ». Осередками культури садівництва були монастирі. Ченців-садівників вивозили з Києва до Москви, щоб вони там розводили сади і розбивали городи для князів. Українці споконвіку кохалися в садівництві, були вмілими і здібними садівниками. Витоки садівництва беруть свій початок з пралісів. Кмітливі господарі, майбутні садівники відбирали серед дикорослих плодових рослин — яблунь, груш, черешень, терну, калини, малини — кращі за якістю плодів форми, переносили їх на свої садиби, вчилися розмножувати і вирощувати, віками, з покоління в покоління, удосконалювали їх шляхом добору. Так виникли славнозвісні сорти народної селекції, високоврожайні і стійкі до несприятливих умов. Згадаймо деякі з цих сортів: яблуні — Антонівка, Книш, Путівка осіння, Кальвіль сніговий, груші — Глива, Глек, Лимонка, Іллінка, Олександрівка, слива Угорка опішнянська, вишня Пріорська тощо.

Садок вишневий біля хати, могутні груші, кущі калини в леваді здавна були характерною ознакою української садиби. Вишня і калина — найулюбленіші, оспівані в піснях плодові культури на Україні. У стародавні часи окрасою новорічного свята була вишня — щоб задобрити Бога, на її деревах запалювали свічки.

Закинуті лихою долею в чужі краї, наші земляки марили вишневими садками. Агроном-садовод з Полтавщини Іван Прохорович Бедро, висланий у Мінусинськ за революційну діяльність у 1909 році, після зустрічі із земляками писав: «У Сибіру жити можна. Хто не лінується, здобуде всього вдосталь — і хліба, і худоби. Але болять наші серця і ниють наші душі, бо ми ніколи не забудемо наших вишневих садочків, наших яблуньок і грушок. І як прийде весна і зацвіте в Сибіру черемха, нас гнітить сум і страшна нудьга за нашою Україною.

А як прийде Різдво і поряд із кутею нічого більше поставити на покуття, бо узвару немає з чого зварити, наші жінки плачуть і ми потихеньку втираємо свої сльози. І мрії наші летять далеко-далеко на нашу милу Україну... Невже ж таки ми, українці, не зуміємо в цьому привільному і багатому краї насадити садочки і викохати їх на свою і людську радість і втіху?» І. Бедро здійснив цей благородний задум разом з іншим нашим славетним земляком, заслуженим професором Томського університету Миколою Феофановичем Кащенком. Вони створили морозостійкі сорти яблуні, довели можливість вирощування на півночі груш, вишень, слив. І. Бедро підготував перший посібник для сибірських садоводів «Плодоводство в Сибири».

Професор М. Кащенко у 1912 році повернувся на Україну, заснував у Києві Акліматизаційний сад, розпочав роботу по створенню зимостійких сортів айви, персика, абрикоси, винограду. Його дослідження по акліматизації південних плодових культур продовжили науковці Центрального республіканського ботанічного саду Академії наук України.

Багато цікавих сторінок в історії українського саду, про них ми розповідатимемо вам, шановний читачу, в наступних випусках рубрики «Зелений дивосвіт». Ви довідаєтесь про те, як підготувати грунт для закладання саду, як вирощувати плодові та ягідні рослини, як їх розмножувати, що і як робити в саду в різні пори року; ознайомитесь з біологічними особливостями нових культур, з цілющими властивостями їх плодів, із сортами, які є найбільш придатними для вирощування саме у вашій зоні.

Подальший розвиток присадибного і колективного садівництва на Україні має сьогодні надзвичайно важливе економічне, моральне й естетичне значення, бо від цього значною мірою залежать трудове виховання підростаючого покоління, його здоров'я і взагалі майбутнє нації. Кожна родина повинна мати як мінімум 500—600 м² саду, де можна було б вирощувати екологічно чисту продукцію і, крім плодових рослин, овочі, лікарські рослини, квіти. Тож давайте, шановні читачі, разом докладемо зусиль до того, щоб розквітав і рясно родив український сад.

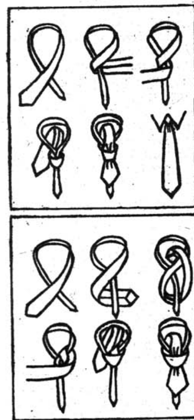
Павло МОРОЗ,
завідуючий відділом плодових рослин ЦРБС АН УРСР, кандидат біологічних наук.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

ЯК ВАМ ПАСУЄ?

Сьогодні у вас урочиста подія. Ви приміряєте модного покрою костюм, нову світлу сорочку. А про краватку не забули?

Зверніть на неї особливу увагу. Щоб і гарна була, і зі смаком підібрана. До костюма, сорочки, кольору ваших очей.

А зав'язувати краватку вмієте? Це нескладно, спробуйте.

Вітамінний стіл

ОВОЧІ — ЦІЛИЙ РІК

Овочі серед рослинних продуктів займають важливе місце в харчуванні людини. У листках, качанах, плодах, пагонах, коренеплодах нагромаджуються вітаміни, амінокислоти, мінеральні солі, різні органічні кислоти та ароматичні речовини, які мають велике дієтичне і лікувальне значення для людського організму. Вони поліпшують обмін речовин, сприяють перетравленню і засвоєнню їжі.

Тому бажано, щоб овочі людина споживала цілорічно. Не випадково відомий вчений-фізіолог І. П. Павлов говорив: «Якщо людина споживає овочі цілий рік, вона подовжує свій вік на третину». А щоб у господарствах або на присадибній ділянці з ранньої весни і до пізньої осені, а в зимовий час з теплиць чи підвіконня надходили свіжі овочі, потрібно вирощувати принаймні 25—30 одно-, дво- та багаторічних овочевих культур з тим, щоб створити овочевий конвеєр.

Для цього, скажімо, восени завчасно заготовлені рослини брюсельської і цвітної капусти з корінням висаджують у теплиці в пісок чи торф. При такому дорощуванні свіжі качани одержують і в зимовий час. Залишки цих рослин, листки, кочережки, звичайно, використовують для годівлі птиці, кролів.

У січні можна одержати пряну зелень з підвіконня, міжрядь огірків у теплицях — селери запашної, петрушки, цибулі багаторічної, фенхелю овочевого, листкового і червоного буряка, меліси лимонної, естрогону (естрагону), ревеню, щавлю, крес-салату, кропу. Зараз триває підготовка грунту під висадження огірків, помідорів, цибулі. Заготовлений у вересні-жовтні садивний матеріал, який зберігався в кагаті, переносять в прохолодне місце. Через 2—3 дні висаджують в ящики, вазони (субстрат грунту, торфу), у теплиці. Через 20—25 днів за рахунок запасу поживних речовин, що містяться в кореневищах, коренеплодах, відростає пряна зелень, яка збирається протягом усієї зими.

Тепер розпочинається вирощування розсади огірків і помідорів у теплиці й на підвіконні. Їх урожай можна буде збирати з третьої декади лютого.

Василь ГРИНЬ,
кандидат сільськогосподарських наук.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Відповідальний секретар — Віталій Суддя

Чергові редактори — Володимир Краснодемський, Володимир Скачко.

Автор макета — Анатолій Миронячев.

Змінний секретар — Леонід Підлужний.

Випусковий — Леонід Клюско.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Бригада коректорів: Леся Онищенко, Валентина Лукаш, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська.

Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Анатолій Артеменко, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти — Тетяна Мухіна, Наталія Позняк.

* * *

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50. Індекс 60955.

Тираж 165.650.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 60 коп.

Зак. 03150101.